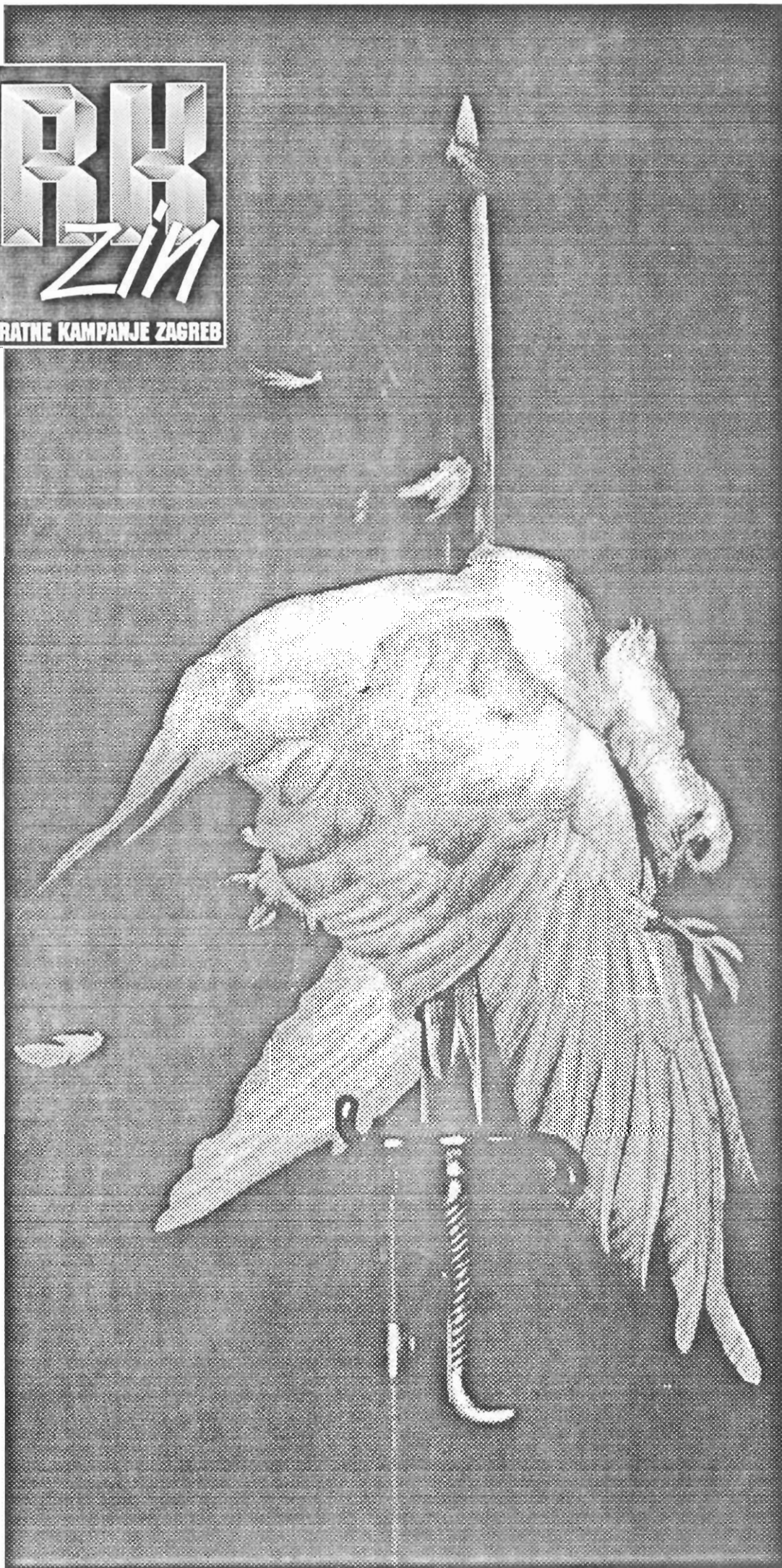

**KAKO
DO
DJELATNOG
MIRA?**

SUDAR SAVJESTI I PATRIOTIZMA

ARK
ZINA
FANZIN
ODBORA ANTIRATNE KAMPANJE ZAGREB

14 POTPISANIH PREKIDA PAJBE U HRVATSKOJ • HOMMAGE À JOHN HEARTFIELD 1932 **BROJ 2-3 • ZAGREB 26. XII. 1991. • CIJENA 50 DINARA**
14 SIGNED CEASEFIRE AGREEMENTS IN CROATIA
KUPOVINOM ARK-zina PODRŽAVATE RAD ODBORA ANTIRATNE KAMPANJE ZAGREB

APEL ARK-a HRVATSKOJ I SVJETSKOJ JAVNOSTI

KAKO DO MIRA

Rat se može okončati samo svestranim zalaganjem svih domaćih i svjetskih aktera kojima je istinski stalo do mira, a ne nastavljanjem rata.

Pozivamo sve da u tom naporu uvažavaju slijedeća načela i zahtjeve:

1. Rat i nasilje ne mogu se opravdati nikakvim političkim ciljevima ili osvetom nepravdi nanesenih nekoj zajednici u prošlosti. Stoga nema valjanih razloga za nastavak rata. Postizanje primirja i trajnog mira najvažniji je cilj u Hrvatskoj i na jugoslavenskom prostoru.

2. Mir se može uspostaviti samo u dugotrajnom procesu koji zahtijeva odsustvo rata i nasilja.

Primirje mora prethoditi mirovnim pregovorima.

3. Uspostava primirja nemoguća je bez međunarodnog posredovanja. Zalažemo se za međunarodno sudjelovanje u postizanju primirja i u mirovnom procesu.

4. Ako sukobljene strane ne mogu same postići primirje na temelju pravičnih kriterija, zalažemo se za to da ga međunarodni subjekti nametnu prijetnjom sankcija.

5. Međunarodni subjekti trebaju primijeniti sankcije prema onoj strani u sukobu koja odbija uspostavljanje pravičnog primirja. Sankcije moraju biti tako koncipirane da maksimalno pogađaju vojnu silu, a minimalno civilno stanovništvo.

6. Primirje se može održavati samo stvaranjem širokog demilitariziranog područja bez oružanih snaga sukobljenih strana, a pod vojnim nadzorom UN-a. Time trebaju biti obuhvaćeni svi okupirani dijelovi Hrvatske i prostori sukoba, Bosna i Hercegovina, te zalede fronte u Srbiji (Vojvodina). Međunarodni promatrači moraju se uputiti u sva područja na kojima postoji opasnost od međunarodnih sukoba (Kosovo, Sandžak, Makedonija).

7. Treba uspostaviti međunarodnu kontrolu svih vojnih potencijala na prostoru bivše Jugoslavije, te ograničiti i smanjiti vojne potencijale kojima raspolažu sukobljene snage.

8. Pod međunarodnim nadzorom treba organizirati istragu protiv svih pojedinaca koji su počinili ratne zločine te osigurati njihovo kažnjavanje.

9. Da bi se uspostavilo primirje i započeo mirovni proces, nužno je poništiti međunarodnopravni subjektivitet jugoslavenske države i raspustiti sve njezine institucije, uključujući JNA. Subjekti pregovora mogu biti samo predstavnici republika i svih manjina na jugoslavenskom prostoru.

10. Nakon uspostave primirja, pod kontrolom UN-a treba omogućiti povratak svih izbjeglica i prognanika.

11. Demobiliziranim oficirima JNA treba uz međunarodnu financijsku pomoć zajamčiti socijalnu sigurnost.

12. Trajni mir se može postići samo pravednim rješenjem koje će

- uvažiti interese svih strana na jugoslavenskom prostoru (većinâ i manjinâ);
- omogućiti realistični kompromis pod međunarodnim nadzorom.

13. Najviši kriterij mirovnoga političkog uređenja jugoslavenskog prostora moraju biti opći humani principi zaštite ljudskih prava, demokratskog samoodređenja, zaštite manjinâ i otvorenih granica.

UVODNIK

Gledao sam neki dan, kako među masom na Trgu bana Jelačića u Zagrebu, desetak gardista promatra božićnu priredbu za djecu izbjeglica koju su priredili gosti iz Norveške. Zainteresirani za događaj, ili ne, oni su se živahno bavili nekom svojom temom.

Svi, do jednoga, invalidi!

Kada završi rat, ovi će mladi ljudi puni energije, na žalost, razmišljati drukčije. Gorčinu neće izbjeći.

Poslije vijetnamskoga rata, gdje ih je poginulo na desetke tisuća, pokazalo se da je više ratnika izgubilo život od samoubojstva — nakon povratka iz rata.

Danas domoljubi, a već sutra veterani kojima nijedna država neće moći nadoknaditi izgubljeno.

Rekosmo, iako se borimo za metode rješavanja konflikata civiliziranije od rata, ne zatvaramo oči pred njegovim posljedicama. Zato smo stupili u vezu s organiziranim američkim veteranima koji su vrlo dobro razvili infrastrukturu za resocijalizaciju ratnika. Uskoro će nas posjetiti njihovi predstavnici i održat će nekoliko tečajeva, a razmotrit će i naše potrebe.

Rekosmo, iako se borimo protiv rata, činimo to zato jer nas zanima kakav će biti mir. Ono što nas očekuje poslije prestanka ratnih operacija bit će mnoštvo oružja u rukama građana. Nismo za to da se naviknutost iz rata za nasilno postizanje ciljeva produži i u miru, kao što je bilo poslije prošlog.

Učinit ćemo što možemo sami, ali nećemo od toga amnestirati ni državu od dužnosti od koje se neće otkupiti pukim privilegijama i materijalnim izdvajanjima za uniformirane i civilne žrtve rata.

Miroslav Ambruš-Kiš

Uredili: Miroslav Ambruš-Kiš, Vesna y Soledad Janković, Zoran Oštrić. Suradivali u ovom broju: Aida Bagić, Boris Bakal, Ali el Baya, Milena Beader, Nikša Dubreta, Srđan Dvornik, Gabrijela Gavran, Vlasta Jalušić, Biljana Kašić, Dražen Nikolić, Žarko Puhovski, Marijan Uzelac, Johannes Varwick, Nenad Zakošek. SPEŠEL TENKS TO "TANGO" i "DANAS" & "ZNG-STUDIO" od kojih smo kralji fotografije.

Zahvaljujemo mirovnoj grupi iz Heidelberga, koja je prevela nulti i prvi broj ARKzina na njemački i tako omogućila širenje informacija o mirovnim aktivnostima.

Zahvaljujemo TRADE CENTRU na pomoći u organiziranju boravka Božićnog karavana mira u Zagrebu 28. prosinca 1991. Svim čitateljima želimo više mira u 1992!

JE LI SRBIMA DANAS U HRVATSKOJ BOLJE NEGO U LIPNJU 1990?

PROGONE LI SRBE?

Ne mrzi, jer mržnja truje tvoju dušu.

Neka te vodi želja za pravdom, a ne za osvetom.

Cijeni pojedince po onome što čine, ne po tome koje su nacije.

Da je hrvatska vlast danas uistinu fašistička, oružana pobuna Srba u Hrvatskoj bila bi opravdana. Dapače, sigurno bi joj se pridružili i neki Hrvati, kao što se dogodilo i 1941. godine. Srbi su, nesumnjivo, imali povoda da budu nezadovoljni novim vlastima.

Događala su se problematična otpuštanja s posla, ispadi ekstremista, širenje opće podozrivosti prema ljudima, samo zato jer su srpske nacionalnosti.

Hrvatski vrh ponašao se kruto i nepopustljivo, te je time podosta pridonio uspjehu velikosrpske propagande. Novi "vrhovnici", listom bivši robijaši i politički stradalnici, robujući svojim strahovima nisu imali nimalo razumijevanja za strahove drugih. Sjetimo se samo odbijanja razgovora o bilo kojem obliku teritorijalnih autonomija, ili propusta predsjednika republike da u govoru pri donošenju novog Ustava barem jednom spomene Srbe u Hrvatskoj.

Ova je vlast autoritarna, nije demokratska, iako je izabrana na slobodnim izborima. Glavnu njenu manu dobro je definirao Ivan Zvonimir Čičak u jednom od svojih bidljikavih tekstova: nije problematičan odnos prema Srbima, nego odnos prema drugačije mislećima, i različitim općenito. Ali ova vlast nije fašistička, optužbe za planiranje pokolja Srba apsurdne su. Postojali su uvjeti da se Srbi u Hrvatskoj bore za svoje interese demokratskim i nenasilnim sredstvima.

Ovu početnu tvrdokornost hrvatski lideri prevladavaju teško i mukotrpno. To su upečatljivo pokazala zbivanja sa donošenjem *Zakona o pravima nacionalnih zajednica*. U prošlom broju ARKzina objavljeno je moje otvoreno pismo Vladimiru Šeksu, pisano krajem rujna. Pisao sam o potrebi da se taj zakon hitno donese, jer je to jedan od nužnih uvjeta za priznanje Hrvatske. Po tumačenju dr Zdravka Tomca, mudra hrvatska vlada zaključila je da usred rata nije vrijeme za donošenje takvog zakona. Na sreću, u međuvremenu su shvatili svoju grešku. Hrvatske vlasti stalno čine greške i nanose štetu hrvatskim nacionalnim interesima, zatim ih kako-tako popravljaju i onda se hvale kako su od početka vodili ispravnu politiku. Mora im se ipak priznati da uče i napreduju.

Nakon konačnog proglašenja ovog zakona pravna načela treba dosljedno provesti u praksi. Živko Juzbašić, ministar u "vladi demokratskog jedinstva", kaže u intervjuu *Danasu*: "I u najvećem ratu pravna država mora funkcionirati. Ne smijete se kao pravna država izravnavati po metodama sa suprotnom stranom. Lojalni građanin mora biti zaštićen, u pravnoj se državi ne smije ni znati što je, a ne da pripadnost srpskoj naciji bude kao crvena krpa."

Tužno je što su naši ministri morali putovati u Haag, da im

pokažu podeblji dosje dokumentiranih slučajeva progona Srba u Hrvatskoj, da bi tek tada shvatili ovu elementarnu stvar, kao ozbiljan problem. Takav dosje trebala je već prije sastaviti hrvatska vlada i sama ga predložiti organima Evropske zajednice i Ujedinjenih naroda, uz dokumente o tome što je sve vlada učinila da to spriječi.

Temelj je pravne države načelo da svako može odgovarati jedino za ono što je on osobno učinio, ili nije. Temelj je pravne države, također, da je svatko nevin (a to znači da je država obavezna braniti njegova prava i sigurnost) sve dok mu se u redovnom sudskom postupku ne dokaže da je kriv. Osvetnički postupci protiv pojedinaca, samo zato jer su nekurentne nacije, vjere, ili rase — zločin su, bez obzira na sve što čini "druga strana".

Mnogo se ružnoga dogodilo od ovog proljeća. Ljudi su netragom nestajali na Baniji, u Slavoniji, čak i usred Zagreba. Pamti se "Kristalna noć" u Zadru, masakr nad Srbima u Gospiću, koranski most u Karlovcu, incidenti u Slavoniji.

Juzbašić kaže: "Imamo podatke da su mnogi ugledni građani, iz pravosuđa, privrede, javnih ustanova, jednostavno, preko noći odvedeni. I za njih se više ne zna. (...) Po nekim nalazima Ureda za međunacionalne odnose, to se penje na stotinu i više ljudi."

Kada su u kolovozu u Topusko došle jake snage garde, a Srbi iselili, opljačkano je oko 150 stanova i demolirano više od 20 kuća; pet ih je potpuno spaljeno.

Svatko od nas zna slične slučajeve. U mom je susjedstvu mala privatna voćarna u kojoj sam često kupovao jer roba je bila kvalitetna i jeftina. Saznao sam da je vlasnik Srbin tek kada su "nepoznati počinioci" dva puta demolirali lokal. Nakon toga on je prodao lokal i odselio.

Vlast je i tada i u drugim slučajevima reagirala mlako. Previše zločina ostalo je nerazjašnjeno. Iako su zločini na drugoj strani mnogostruko veći i užasniji, naša vlada prihvatila je logiku da je u pitanju "mi ili oni", pa su svi Srbi neprijatelji, ili bar nisu striktno zaštićeni.

O pogrešnom stavu svjedoči pismo jednog srpskog mladića koje navodi Jelena Lovrić u *Slobodnoj Dalmaciji*.

"Kako Hrvati mogu tražiti od nas da kažemo kako živimo u demokraciji, kada ona nije ponuđena ni njima? (...) Sve je postalo HDZ-news, HDZ-dail i slično."

"Pod prijetnjom smrti ja sam danas u Zagrebu, i kakvi dokazi još trebaju? Da uzmem pušku u ruke? Ja je nisam uzeo. Ni ja ni ostalih 400, 500 tisuća (možda tek onih 39 posto Srba iz Krajine sudjeluje u tome, znam, jersam otud) nismo uzeli puške. Mi nismo protiv."

Da li je ljudski tražiti više?

Zoran Oštrić

PACIFIZAM I PATRIOTIZAM

Što je za mene danas u Hrvatskoj zalaganje za mir

Otkad sam početkom osamdesetih upoznao radikalnog pacifista Christiana, prijatelja iz Berlina, postao sam svjestan složenosti problema mira. Shvatio sam koliko su prividne "samorazumljivosti" kojima se opravdava razrješenje konflikata nasiljem. Osobito mi je značajna spoznaja da se dosljednom etičkom argumentacijom može obrazložiti pravo pojedinca da odbije oružanu "službu domovini", iako prihvaća obaveze koje proizlaze iz članstva u političkoj zajednici (uz ispunjavanje civilnog nadomjestka te obaveze, kako ne bi bilo narušeno načelo pravne jednakosti državljana). Pravo države da nameće obaveze ograničeno je pravom pojedinca na izbor utemeljen na osobnoj savjesti. "Patriotske obaveze" imaju granicu u temeljnim ljudskim pravima. To shvaćanje osamdesetih je godina dobilo i službenu potporu UN.

U dijalogu s Christianom nisam mogao prihvatiti apsolutiziranje mira, kao etičke vrijednosti, te odatle izvedeno bezuvjetno odbacivanje nasilja. Uvijek mi se činilo da vrijednost mira treba ocjenjivati u vezi s važnom drugom vrijednošću, individualnom i kolektivnom slobodom: treba težiti izbjegavanju nasilja, ali ne po cijenu gubitka slobode. Osobito je taj ljudski raskol drastičan u prema nasilju totalitarnih režima: metode građanske neposlušnosti i civilnog otpora možda mogu uspijevati protiv nasilja liberalno-demokratske pravne države, ali nemaju izgleda protiv totalitarnog napadača ili vlasti čije nasilje proizlazi iz potpuno zatvorene, autističke ideologije. Drugim riječima, Gandhijev indijski nacionalni pokret mogao je nenasilnim sredstvima postići svoj cilj protiv liberalno ustrojene britanske kolonijalne vlasti, ali su Česi bili nemoćni u nenasilnoj građanskoj neposlušnosti 1938. protiv fašističkih, te 1968. protiv komunističkih okupatora.

Te načelne dileme pojavljuju se i u slučaju rata u Hrvatskoj. Nedvojbeno je da je izvor nasilja (na cjelokupnom jugoslavenskom prostoru, ne samo u Hrvatskoj) dvoglavi totalitarni moloh: nacionalkomunistički Miloševićev režim, oslonjen na autentični agresivni nacionalni pokret, te staljinistička vojna vrhuška koja uspijeva aktivirati desetljećima akumulirane razorne potencijale. Ova pogubna smjesa dvostruko prijeti slobodi: nijekanjem elementarnih slobodarskih prava pojedinca, o čemu svjedoči bijedno stanje ljudskih sloboda i prava u užoj Srbiji, ali i ugnjetavanjem kolektivnih sloboda nesrpskih naroda, što je u ratu protiv Hrvata dovedeno do krajnosti. U takvoj situaciji moralno je pravo pojedinca i kolektiva da se totalitarnoj opasnosti usprotivi i nasilnim sredstvima. Hrvatska vodi opravdani obrambeni rat.

Ako je tako, kakav je značaj mirovnog angažmana u Hrvatskoj danas? On ne samo legitimira, nego i prijeko po-

treban, i s pozicije pacifističkih, i slobodarskih vrijednosti. Obrambeni rat lako se pretvara u sredstvo posebnih političkih interesa i izliku za ograničavanje ili ukidanje individualnih sloboda. Svrhu mirovnog angažmana u ratu vidim nadasve u tome da spriječi razvoj prema ukidanju sloboda i time pridonese što skorijem okončanju rata.

Hrvatsku ratnu situaciju otežava to što se u njoj ujedno stvara nova politička zajednica, nova hrvatska država. To povećava opasnost političkog instrumentaliziranja rata i sklonost zapostavljanju sloboda i prava pojedinaca. Sadašnja vlast u Hrvatskoj, mediji pod njezinom kontrolom, ali i dio netolerantnog i huškačkog javnog mnijenja, nastoje mobilizirati jednoobrazni patriotizam.

Vlast jedne stranke poistovjećuje se s onim što moderna država treba da bude: političkom zajednicom svih građana. Bezuvjetni primat postizanja hrvatske državnosti nastoji se iskoristiti za ukidanje građanskih i političkih slobodarskih prostora. Ove političke manipulacije vrlo su opasne, ne samo za Hrvatsku kao političku zajednicu nego i za učinkovitost obrane od vanjskog ugrožavanja. U današnjoj Evropi Hrvatska se neće moći konstituirati kao država, niti će moći doista postići svoju unutrašnju i vanjsku sigurnost, ako ne očuva prostore građanskih i političkih sloboda.

Mirovno se angažirati u Hrvatskoj danas za mene nadasve znači istupati

- protiv militarističke iluzije o okončanju rata velebnom hrvatskom vojnom pobjedom;
 - protiv pogromaškog izmišljanja neprijatelja i jedoo-brazne "patriotske" mobilizacije
 - a za
 - potpuni politički i svjetonazorski pluralizam u okviru ustavnog poretka, što znači da se ne mogu stigmatizirati pojedinci samo zato što ne zadovoljavaju proizvoljno određeno mjerilo "patriotskog duha";
 - individualno pravo na izbor različit od pozicije vlasti, uključujući i pravo na odbijanje vojne službe, u skladu s ustavnom i zakonskom procedurom (i to upravo i u ratu, ali dakako uz odgovarajuću drukčiju obavezu prema zajednici)
 - protiv iluzije hrvatskoga nacionalnog egoizma da se hrvatsko pitanje može trajno riješiti bez mirnog i demokratskog rješenja položaja svih nacionalnih zajednica na jugoslavenskom prostoru.
- Bez liberalne i demokratske Hrvatske nema sloma srpskih totalitarnih iluzija ni istinskoga mira na ovim prostorima. Biti za mir danas u Hrvatskoj znači pridonositi realizaciji tog cilja.

H A J K A

Poštovana gospođo Furlan, poštovani gospodine Šerbedžija, pišemo vam ovo pismo imajući na umu bolje običaje svijeta koji je uvriježeno nazivati demokratskim. Vremena su, dakako, teška: ginu ljudi. No to nikome ne daje za pravo da nas tjera da pjevamo istu pjesmu stupajući u istom ritmu. Vi ste se drznuli raditi svoj glumački posao u Srbiji, dok Srbija napada Hrvatsku. Mi ne znamo što ste sve

o tome rekli, niti što su sve rekli oni koji vas napadaju. Mi čak ne znamo da li ste vi u pravu. No ono što znamo zasigurno, jest da nam se gadi bilo koja vrsta hajke na ljude. U Hrvatskoj raste novo jed-noumlje koje je krenulo još u vrijeme prvih demokratskih izbora, a pod okri-ljem rata maligno buja. Uz zbijanje redova koje je u ovom momentu neophodno, mi držimo da je hrvatskoj dr-žavi, svim njenim građanima i u kraj-njoj liniji MUP-u i Gardi upravo suštinski važno širenje demokratskog prostora, slobode, komunikacije i uspostava pravne države. Ne samo "čak" u ratu, već upravo u ratu.

Naposlijetku, vi ste neizbrisivi dio našeg Zagreba i u ovom ludilu nam je draga vaša riječ koju ste, u ime ljudskosti, to-liko puta izgovorili na našim kazališnim daskama. Taj vaš teatar kojeg vjetar nosi, te predstave koje traju sat dva a poslije što bude — sve je to negdje u nama, sve je to tu negdje u nama, sve je to dio nas i dio potrebe da se ne utopimo u ludilu koje nas okružuje. Ako vam tonešto znači, a vjerujemo da znači, znajte da nas ima koji ne damo da vam ne daju da mislite svojom glavom. Sigurni smo da u Zagrebu ima mnogo ljudi koji su, bez obzira slagali se s vama ili ne, spremni usproliliti se svakom "lovu na vještice". Svi oni koji se upomo pozivaju na demokraciju izbjegavaju uvidjeti vaše pravo da budete i u krivu. Također ne vide da napada-jući vaše pravo napadaju i svoje.

Dok traje ovo nikom potrebno a svima nametnuto bezumlje, ovaj neobuzdani napad na Hrvatsku, sve njene ljude, gradove i sela, treba živjeti i preživjeti, sačuvati razum i civiliziranost. Ovim pismom pokušavamo pripomoći ljud-skosti, toleranciji i miru. Želimo opet sjesti pred vaše daske, da nas na sat-dva odvedete u neki drugi svijet, i da vi, Glumci, i mi, Publika, opet zajedno budemo Kazalište.

**Toni Gabrić
Nenad Sarapa
Dada Špigel
Ivo Špigel**

(Objavljeno kao pismo čitalaca u Danasu 10. prosinca 1991.)

BRECHT:

KAD POČNE RAT

Vaša će se braća možda tako promi-jeniti

*Da im se lica više neće raspoznavati.
Ali vi trebato ostati kakvi jeste.*

*Oni će u rat otići ne kao
Na klanicu, nego
Kao na neki ozbiljan posao. Sve će
Zaboraviti.*

Ali vi ne smijete ništa zaboraviti.

*Sipat će vam rakiiju u grlo
Kao i svima drugima.*

Ali vi trebato ostati trijezni.

Prekid svih telefonskih, poštanskih i prometnih veza između zaraćenih republika stavio je velike probleme pred antiratne aktiviste, koji održavanje međusobnih veza smatraju jednim od ključnih zadataka. Veliku zahvalnost dugujemo prijateljima iz Sarajeva, jedinog grada na području bivše Jugoslavije iz kojeg još funkcioniraju telefonske veze i sa Beogradom i sa Zagrebom. Druge poruke došle su do nas putem prijatelja koji su putovali između ova dva grada, susreta naših aktivista na putovanjima po Evropi isl. Na taj način prikupili smo brojne vijesti koje ovdje donosimo.

Iako se ne slažemo uvijek u političkim stavovima, veoma cijenimo hrabrost naših prijatelja u Srbiji. Zbog brutalnog proganjanja od strane vlasti i ekstremista, oni su u mnogo težem položaju nego mi. Iz prikupljenih vijesti vidi se da se srpska javnost dramatično podijelila: nezadovoljstvo se gomila i izbijaju otvorene pobune.

Razvoj događaja posljednjih mjeseci daje nadu da će se aktivni otpor protiv rata sve više širiti, te da će doći do političkog preokreta.

Oni koji danas zločinački razaraju Hrvatsku čine manji dio srpskog naroda - ekstremisti kojih ima u svakom narodu, samo su ovdje dobili priliku da se nametnu. Hrvati ne smiju zbog njih osuditi cijeli narod. Naravno, na fronti su i mnogi rezervisti koji nevoljko sudjeluju iz straha pred represijom.

ANTIRATNE MANIFESTACIJE U BEOGRADU

Svako večer između 8.30 i 9.00 sati u parku ispred zgrade Skupštine Srbije građani pale svijeće za sve poginule u ratu. U dva i pol mjeseca, koliko traje ova akcija, upaljeno je više od 22.000 svijeća.

Istovremeno ljudi upisuju poruke za knjigu GROBNICA ZA MIROSLAVA MILENKOVIĆA. Miroslav Milenković bio je rezervist iz Gornjeg Milanovca koji se ubio 20. rujna na "stočnoj pijaci" u Sidu, kolebajući se između dvije grupe rezervista - "lojalnih", koji su pristali krenuti na front u Tovarnik i "izdajnika" koji su odbili ići u borbu i vratili oružje. (U ovom broju ARKzina objavljujemo niz poruka iz knjige.)

Centar za antiratnu akciju nudi stručnu pomoć dezerterima i onima koji izbjegavaju mobilizaciju (odvjetnici Rajko Danilović, Tanja Petovar idr.).

Informacije o antiratnim akcijama redovito objavljuje dvotjednik *Republika*, glasilo *Udruženja za jugoslavensku demokratsku inicijativu* (riječ je o glasilu koje je početkom 1989. godine počelo izlaziti u Zagrebu kao prvi opozicijski list).

Beogradski antiratni aktivisti proganjeni su od vlasti i ekstremnih grupa. Četiri mlada terorista, članovi *Bijelih orlova*, oko 18-20 godina stari, upali su u sjedište Centra za antiratnu akciju i porazbijali opremu.

BEOGRAD ZA DUBROVNIK

Odmah nakon početka napada na Dubrovnik, u Centru za antiratnu akciju osnovana je *Grupa za Dubrovnik*. Organizirali su niz javnih protesta, te tri puta bili na razgovoru u Saveznom sekretarijatu za narodnu obranu, tražeći obustavu agresije. Naravno, bezuspješno jer generali i pukovnici

PODIJELJENA

tvrdokorno ostaju na svojim stavovima.

Iz saopćenja **Zašto i dalje Dubrovnik?** (24. listopada): *"Dubrovčani svih nacionalnosti i vjera, izgladnjeni, smrznuti i u masovnom izbjeglištvu u pretovarenim brodovima na burnom moru živi su svjedoci zajedničke tragedije. Bombe padaju po stambenim naseljima a već dva dana se bombarduje i staro gradsko jezgro. Nedefinisani ciljevi jugoslavenske armije mijenjaju se iz dana u dan: od 1. oktobra kada se govorilo o "oslobađanju kasarni", zatim o zaštiti oficira, do najnovijih ciljeva "riješavanja zategnutih međunarodnih odnosa u gradu" a danas već i do "oslobađanja grada od ustaša". Demantujemo energično uz svedočenja naših sugrađana koji su izašli iz grada da postoji bilo kakav međunarodni konflikt."*

19. studenog osnovano je društvo *Dubrava* koje okuplja Beograđane porijeklom iz Dubrovnika.

Građanska akcija za mir (GAMA) održala je u Domu omladine večer posvećenu Dubrovniku. Između ostalih, govorila je supruga poginulog pjesnika Milana Milišića.

PODRŠKA IZ PARIZA

Centru za antiratnu akciju iz Beograda stiglo je krajem listopada pismo 188 uglednih francuskih intelektualaca. Ovaj izraz podrške potakao je filozof i antropolog Edgar Moren.

"Pružajući podršku borcima za mir u Beogradu i Jugoslaviji nismo mogli slijediti poriv da se iz ugodnosti pariškog života uključimo u vašu iscrpljujuću i rizičnu akciju. Pošto ne dijelimo vaš rizik, ne možemo dijeliti ni vašu hrabrost.

Naša poruka nije 'Mi smo sa vama', jer na žalost sa vama biti ne možemo. Želimo vam poručiti da vi, boreći se protiv rata i ekstremizma u Jugoslaviji, vodite političku borbu koja za Evropu ima najveću važnost. (...) Dobijte bitku za mir i pomoći ćete "vašoj evropskoj braći" više nego što ona danas mogu pomoći vama!

Vi ste u prvim redovima naše zajedničke borbe. Oni koji su najistureniji, uvek su usamljeni. To je njihova nevolja i veličina. Ovim apelom želimo vam smanjiti nevolju, bez iluzije da možemo dijeliti vašu veličinu.

Ne možemo biti 'sa vama'.

Ali, kad bismo se našli u vašoj situaciji, voljeli bismo biti kao vi."

AKTIVNOSTI CENTRA ZA ANTIRATNE AKCIJE NOVI SAD

(Skrraćeni izvještaj)

Počeo je sa radom 25. jula 1991. godine. Prva aktivnost bila je mirovna manifestacija **Hod mira 27. jula**. 27. septembra organiziran je doček Internacionalnog karavana mira sa programom ispred poslovnog i sportskog centra SPENS. 12. oktobra organizovao je akciju potpisivanja apela za spašavanje grada Dubrovnika od razaranja. Prilupljeno je 149 potpisa.

SRBIJA

1. novembra organizovao je mirovnu manifestaciju paljenja sveća za sve poginule u ratu i odavanje počasti žrtvama rata. Na Trgu Slobode ispred Miletićevog spomenika građani Novog Sada palili su sveće.

Na svakoj ovoj akciji članovi Centra su grubo vredani od strane provokatora. Bez obzira na sve to, članovi Centra će nastaviti sa radom na organizovanju mirovnih akcija, kako bi reč mir stizala do onih koji o njemu odlučuju.

IZ PANČEVA

Pripadnici Pokreta za mir Pančevo uspjeli su na zajedničkim manifestacijama za mir okupiti sve vjerske vođe (pančevački župnik i protojerej sudjelovali su zajedno na "Hodu mira" još u 7. mjesecu). Svakog drugog petka organizira se tribina **Kako do mira?** na kojoj se okuplja 200 do 300 ljudi. Govorilo se i o "pobunjenicima protiv rata" (kako ih zovu, umjesto ponižavajućeg izraza "dezerteri"). Gosti su bili rezervisti koji su se vratili sa fronte i advokati koji su spremni braniti dezertere.

VOJVODINA VRI

Još od rujna, širom Vojvodine održavaju se mitinzi rezervista i dezertera protiv nasilne mobilizacije. Manje od 20 posto rezervista u Vojvodini odaziva se na pozive. (Slični je postotak i u Beogradu). Najjači su protesti u mjestima Bačke u kojima su Madari većina.

5. studenog u Subotici i Senti provedena je nasilna mobilizacija. Revolirani roditelji, rodbina i rezervisti koji su uspjeli umaći okupili su se ispred zgrade Skupštine općine Senta. Uspjeli su iznuditi održavanje izvanredne sjednice Skupštine općine, koja je prihvatila njihov zahtjev da se raspiše gradski referendum sa tri pitanja: žele li Senčani sudjelovati u ratu, da li ga odobravaju i da li su suglasni s time da se mobilizirani koji ne žele sudjelovati u ratu vrata kućama? Isti zahtjev prihvaćen je dva dana kasnije u Adi. U drugim gradovima policija je rastjerala demonstrante i pretukla nekoliko sudionika.

Marionetska vlast u Vojvodini je naravno odluku o referendumu kao protustavnu "zloupotrebu demokratskih sloboda" i "pokušaj najgrubljeg narušavanja međunacionalnih odnosa u AP Vojvodini i Republici Srbiji".

Lider Lige socijaldemokrata Vojvodine Nenad Čanak već je ranije pozvao građane na neposlušnost prema srpskom režimu. Nakon sudjelovanja u demonstracijama u Senti, na 73. godišnjicu Oktobarske revolucije, uhapšen je i nasilno odveden u "dobrovoljačku" jedinicu na front u Ilok. Odbio je nositi oružje i bio u pritvoru. Večernje novosti označile su ga kao "direktnog pomagača fašističkih hordi u Hrvatskoj". Zahvaljujući protestima vojvodanske, srpske i svjetske javnosti pušten je nakon 40 dana.

Po povratku s fronte, veterani iz Horgoša osnovali su

Organizaciju ratnih veterana i miroljubivih građana, koja se ubrzo proširila i na druge gradove.

Janoš Svoboda, jedan od organizatora mitinga u Senti, piše u otvorenom pismu Nenadu Čanku:

"Prevarili su nas, razbili i zastrašili (...) Narod je klonuo duhom, brutalnost raste, lažne vesti se šire. U gradu je panika, ljudi se kriju, zavuku se u svoje domove, nikome ne otvaraju kapije ni ulazna vrata. Ulice su puste, naši omiljeni restorani, gostionice i kafići vape od praznine. Zнатlije ne smeju da obavljaju svoje poslove, radnici sa strepnjom idu na posao jer 'dobrovoljce' i tamo hvataju i sakupljaju, kao i po ulicama. Ponegde ponovo funkcioniše služba osmatranja, javljanja, obaveštavanja."

Ovaj stari Senčanin u svojem pismu zahvaljuje Čanku, koji je svojom osobnom hrabrošću imao bitnu ulogu u tome da su brojni protivnici rata iz pasivnog stava prešli u otvorenu borbu za svoje ciljeve. Vlast odgovara bjesomučnom kampanjom u službenim medijima, brutalnom represijom policije i poticanjem ispada srpskih ekstremista.

REFERENDUM PROTIV RATA

Inicijativu iz Sente i Ade prihvatili su mirovnjaci Srbije. Počelo je prikupljanje potpisa za zahtjev da se raspiše republički referendum sa pitanjem: "Da li se vi, građani Srbije, slažete da srpska vlada može poslati građane Srbije da ratuju izvan područja republike Srbije?" Po Ustavu referendum se obavezno raspisuje ako se prikupi 100.000 potpisa. Prema najnovijim vijestima (20. prosinca) dosada je prikupljeno 50.000 potpisa.

POBUNA DEZERTERA U VALJEVU

Dezerteri su brojni i u užoj Srbiji. Do masovnog dezertiranja došlo je zbog kasa i rasula u jedinicama JNA, golemih gubitaka i odbojnosti prema pomahnitalim četničkim "dobrovoljcima". Teško je međutim postići da se tiho negodovanje i individualno bježanje od vojske pretoči u aktivni otpor.

Bježanje od i iz vojske dovedeno je do stupnja zajedničkog aktivnog protesta u Valjevu. Nakon velikog broja poginulih kod Tovarnika 20. rujna, dezertiralo je 3.000 rezervista, a ubrzo nakon toga stiglo je i 600 artiljeraca koji su bili upućeni u Hercegovinu. Rezervist Dragan Rabasović priča: "Kada smo pitali komandanta Užičkog korpusa generala Milana Torbicu što je naš cilj, bez pardona je odgovorio - naš cilj je da se spustimo dolinom Neretve i osvojimo Dubrovnik, dok ovi što su kod Šibenika treba da stignu do Maribora. Mi ne želimo da budemo agresorska vojska."

Rezervisti iz Valjeva produžavaju otpor. Na ponovljene pozive za mobilizaciju odazvalo se samo 10 posto pozvanih. Pedeset rezervnih oficira uhapšeno je, maltretirano i nasilno privedeno u jedinicu u Šid. Dvadesetjednogodišnji rezervni poručnik Željko Vasiljević poginuo je pod sumnjivim okolnostima.

Javnost je drastično podijeljena, kao i svuda u Srbiji. Valjevski dobrovoljci stacionirani u Tenji šalju pisma sa prijetnjama likvidacijom 'izdajnicima' i 'kvislinzima', među koje spada i predsjednik općine Slobodan -ukić, član lokalne stranke Nova demokratija - Pokret za Valjevo. On je jedini član neke opozicijske stranke na toj funkciji u Srbiji.

ŽENE U CRNOM, LETAK ŠUTNJOM PROTIV RATA

Mi smo grupa žena koje u crnini i ćutanju izražavaju protivljenje ratu. Ovakav protest započele su izraelske pacifistkinje, januara 1988. g. protestujući protiv okupacije Palestine. Pridružile su im se palestinske i američke pacifistkinje. Tako su žene dokazale da ženska solidarnost ne poznaje granice nacionalnog, verskog, državnog, čak ni kada ih režim namerno sukobljava i deli.

Istim oblikom protesta italijanske pacifistkinje su, februara ove godine, iskazale otpor ratu u Zalivu. Pridružile su im se nemačke i engleske pacifistkinje. Već nedeljama ŽENE U CRNOM u Italiji protestuju protiv rata u Jugoslaviji.

ŽENE U CRNOM u Beogradu svake srede sakupljaju se na javnom mestu i u crnini i ćutanju izražavaju protest protiv rata.

Zašto CRNINA I ĆUTANJE?

Crninu žene nose zbog smrti bliskih osoba. Mi crninu nosimo zbog znanih i nezvanih žrtava ovog rata.

Crninu nosimo u znak protesta protiv neodgovornih nacionalističkih vođa koje smatramo odgovornim za žrtve ovog rata, jer su im jedini argumenti brutalna vojna moć i nasilje.

Ćutanje smo odabrale odbijajući da izgovaramo suviše reči koje onemogućavaju razmišljanje o sebi i drugima.

Ćutanje obeležava živote većine građanki i građana. Mas-mediji su nas učitali, ali za nas su crnina i ćutanje izraz neslaganja sa ovim ratom i ratom uopšte.

Oružjem se ne sprečava rat niti se ubijanjem ljudi postiže mir. Najdublje smo uverene da je poštovanje ljudskog života preduslov svake političke aktivnosti.

ŽENE U CRNOM žele da podstaknu građenje drugačijih vrednosti od vladajućih patrijarhalnih: nenasilje umesto nasilje, solidarnost umesto tlačenja, život umesto uništenja, smrti i nekrofilije.

POZIVAMO SVE ŽENE DA NAM SE PRIDRUŽE U OVOM ČINU POBUNE PROTIV RATA, VLASTODRŽACA I PATRIJARHATA.

RAT NISMO TRAZILE. ODBIJAMO GA. AKTIVNOM ŽENSKOM SOLIDARNOŠĆU I NENASILJEM PROTIVIMO SE RATU.

Letak *Žena u crnom* u Beogradu, Pančevu i Subotici

Ispod crnog i belog platna na kojem belim i crnim slovima piše:

ZA SVE POGINULE SOLIDARNOST SA SVIM POBUNJENICIMA PROTIV RATA

Beograđani i Beograđanke od osmog oktobra, svake večeri, pale sveće: hiljade plamičaka i lumini za sve mrtve u ovom ratu. I upisuju poruke u knjigu *Grobnica za Miroslava Milenkovića*.

Kad kažete da mi nismo u ratu, kako to da nemamo pravo da budemo za mir?

Vera Đorđević Kostić

Žele da našim životima kupe sebi mesta u istoriji
NE RAČUNAJTE NA NAS

Ivana Balen

PISMO PODRŠKE SLOVENSКИH PACIFISTA SRPSKIM PACIFISTIMA HRABROST I SAVJEST

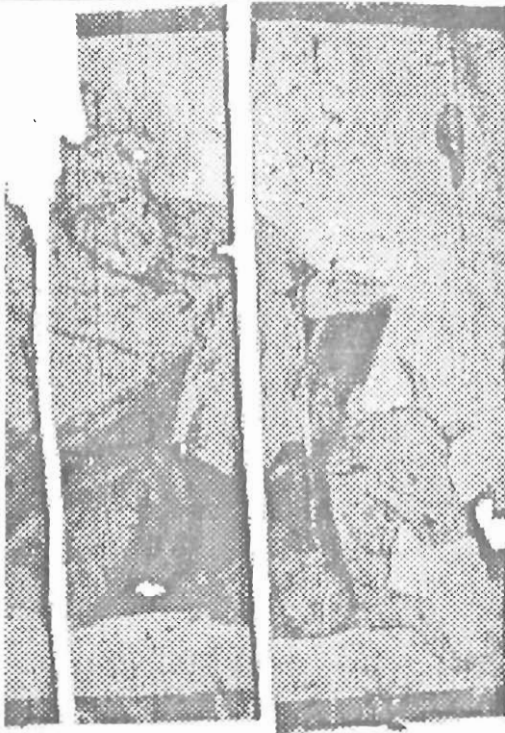
Mnogobrojne inicijative i protesti protiv nasilja u svim republikama i pokrajinama dokazuju da se ovaj strašni i uništavajući rat ne vodi u ime naroda.

Strano nam je nasilje i u ratu i u miru, a sloboda pojedinca ja za nas najveća vrijednost. Društvo tolerancije i demokratije u kojem se poštuju ljudska prava i životne potrebe očito je zajednički minimalni program. Posebno ohrabruje građanska inicijativa skupljanja potpisa za referendum za mir u Srbiji. Ova građanska akcija, koja ujedinjuje građansku hrabrost i savjest, čini nam se ključnom u ovome trenutku u jugoslavenskom prostoru, jer dosljedno provodi princip legalnosti i nenasilja. U Srbiji postoji niz građanskih inicijativa koje su se prihvatile posla i dosada sakupile preko 60.000 potpisa. Referendumsko pitanje trebalo bi glasiti: da li ste za to da Srbija ne šalje vojnike izvan granica Srbije. Pozivamo i druge grupe i pojedince u Jugoslaviji da podrže akcije srpskih antiratnih pokreta i da šire informacije o referendumu protiv rata. Pacifisti trebaju i dalje graditi mostove među narodima koji su senašli u ratnom sukobu - čak i za vrijeme rata, a u budućnosti će ti mostovi poslužiti za nastavljnje odnosa, ponovno uspostavljanje povjerenja i suradnje među ljudima kojima je sudbina da žive u susjedstvu.

Ljubljana, 18. 12. 1991.

Koordinacija mirovnih inicijativa u Sloveniji
Građanska inicijativa *Molki ubija, govorimo za mir*,
Ljubljana
Prenner klub, Ljubljana

◀ *Žene iz Kopa pridružile su se manifestaciji Žene za mir, te također jednom tjedno protestiraju protiv rata u Hrvatskoj*

MAKEDONIJA

(Donosimo uvodnik i dva priloga iz specijalnog broja časopisa Vineam iz Vinice u Makedoniji.)

Po ideja na sopstvenite čitateli sramežljivo povikavme za učestvo vo akcijata "SITE ZA MIR". Samo desetina dena od toj povik vo redakcijata ni pristignaa okolu 700 poraki i stotina likovni tvorbi vo koi osnovnata nitka e MIR i samo MIR.

Ovime poraki i nekolkuete iljadi potpisi za MIR gi svativme kako obrvska i pravo vo imeto na žitelite na opština Vinica da go podgotvime ovoj broj na "Vineam" i ve povikuvame da go dadete i Vašiot glas što će bide vgraden vo temelot na zaedničkata ni idnina. Neka ova akcija bide početak na nova sorabotka među Vas i nas, među niv i vas, među niv i nas. Sorabotka među vistinski prijateli i za zaednički prosperitet.

Redakcija "Vineam" Vinica

APEL ZA MIR

Vo ovie mračni vremenja na dominacija na silite na zloto, koga vampirite na minatoto povtorno gi igraat svoje krvavi ora. Koga životot na čovekot od drugata nacija ili vera, sega vo Hrvatska, a utre možebi vo celata zemja, e so vrednost ednakva na vrednosta na "dum - dum" ili neznam kakvi kuršumi. Nie, ženite i majki od opština Vinica, povtorno, visoko go krevame svojot glas na protest.

Tudman i Milošević, generali na JNA prestanete so bratoubistvenata vojna vednaš, prestanete so zakupuvanje na idninata na svoje narodi! Živofite na našite deca, na decata na vašiot narod, se premnogu skapa deca za vašite velikodržavni iluzii. Istorijata toa nikogaš nema da vi go prosti. I zapomnete bo građanskata vojna, najsravno od se e "pobedata".

Organizacija na ženite na opština Vinica

Mirot e predizvik

Za nekoj e možebi vojната izlez premnogu imaše voeni filmovi - tamo go prepoznavaat svojot lik sepa mirot e predizvik!

Mislejki deka se razumna sorta na bližniot svoj mu kopaa grob ne go slušaat prefrmrniot krik sepa mirot e predizvik!

Ta koe životno ja ubiva rožbata svoja zagrozuvajči go taka sopstveniот bit sprotivno na nekoj vo ovoj mig? Sepa mirot e predizvik!

Sekoj političar, so kakvo bilo čelo da se upati na psihijatrijski test da ne se zalažuva negoviot lik sepa mirot e predizvik!

I site što mislat država da pravat so duša samarijanska da se zaradi vojната što besni so toj grd rik sepa mirot e predizvik!

Od detski dispanzer na Vinica

BOSNA PONOVRNO

Bosna i Hercegovinu postupno uvlače u rat, slično kao što se to radilo u Hrvatskoj. Ekstremistički vođe koji su se nametnuli srpskom narodu guraju ga u katastrofu. Vrhunac predstavlja proglašenje *Srpske republike Bosna i Hercegovina*. Uspjeli su proizvesti osjećaj kolektivne ugroženosti Srba, gdje svatko tko pokuša govoriti drugačije biva proglašen izdajnikom.

Na području tzv. SAO *Bosanska Krajina* legalne republičke vlasti već odavno nemaju uticaj. Tamo se učvršćuje teror, kakav u punom obimu već postoji u područjima pod kontrolom srpskih ekstremista u Hrvatskoj.

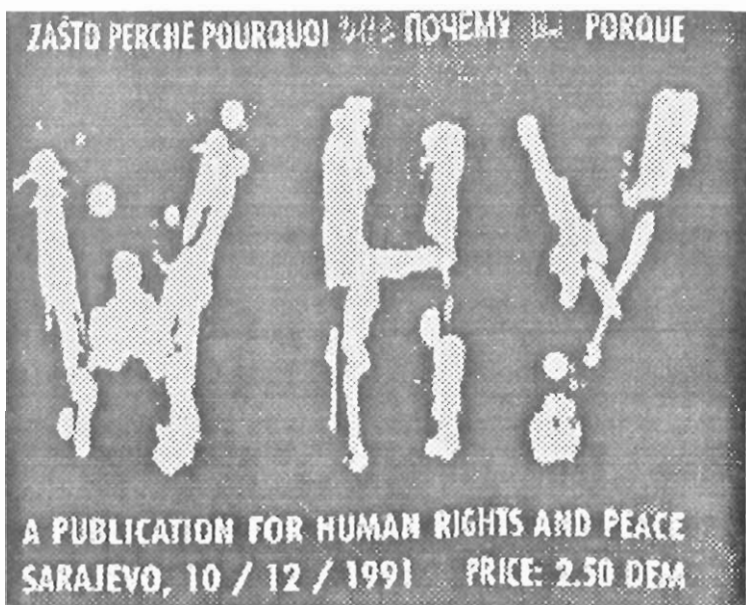
Izvršni odbor opštine Banja Luka donio je odluku kojom svim direktorima poduzeća naređuje:

"Pripremiti spisak lica koja se nisu odazvala po vojnom pozivu. Za vrijeme trajanja obaveze odaziva na vojni poziv ista lica ne mogu dolaziti na radnu obavezu u poduzeću. Radnicima koji se nisu odazvali na vojni poziv, a ne dolaze na posao pet dana, zbog prikrivanja, izricati mjeru prestanka radnog odnosa."

Mobiliziran je i dr Miodrag Živanović, ugledni Srbin i član Liberalne stranke, predsjednik *Centra za zaštitu ljudskih prava Banja Luka*. U srpnju ove godine on je bio u delegaciji mirovnih pokreta koju je primio dr Franjo Tuđman. Druga članica delegacije, Vasvija Oraščanin iz Bosanske Dubice, danas je politički izbjeglica u Ljubljani. (O tome smo pisali u prošlom broju ARKzina.)

Srpski narod u Bosni i Hercegovini uglavnom nije agresivan, ali je lakovjeran i politički naivan, što ekstremisti izuzetno vješto koriste. Oni strahovito manipuliraju osjećajem privrženosti Jugoslaviji koji je u BiH (ne samo kod Srba) vrlo snažan. Ova privrženost je shvatljiva: Bosna je još od podjele na zapadno i istočno rimsko carstvo bila granično područje na kojem su se vodile borbe. Tek u Jugoslaviji ona je upoznala mir, jer je postala centralna regija. Nije, dođue, bilo demokracije, ali nije je bilo ni prije.

Mnogi danas psuju u sebi ili u kavani, ne žele ratovati, ali padaju na štos: "usprkos svemu to je naša, Jugoslavenska Narodna Armija". Tipičan primjer je mirovna aktivistica iz Banjaluke, s kojom sam zajedno bio na prijetmu kod predsjednika sindikata BiH Sulejmana Hrle prilikom moje posjete Sarajevu sredinom studenog. Ona je osuđivala ekstremističke vođe, ali na spominjanje famoznog srpskog plebiscita uzbuđeno je rekla: "Mi smo u Krajini svi za Jugoslaviju, nije ni bilopotrebe za plebiscitom". Ona jednostavno ne razumije da netko može imati drugačiji stav, a ipak biti pristaša mira. Usprkos tome, neki se suprotstavljaju. U jednoj sarajevskoj kavani, uz pivo, sričem povjerenje mladića s kojim sam slučajno stupio u razgovor. On je Srbin iz okolice Banja Luke. Bio je mobiliziran i otišao je u rat u Zapadnu Slavoniju uvjeren da će se boriti protiv ustaša za spas ugroženih Srba. Kao valjan borac, određen je u specijalnu jedinicu koja se ubacivala u neprijateljsku pozadinu i odatle otvarala vatru na vlastite redove, kako bi se moglo optužiti hrvatsku stranu da krši primirje. To mu je omogućilo da shvati što se zapravo događa. Dezerirao je i danas se krije kod prijatelja u Sarajevu.

AKTIVNOSTI CENTRA ZA MIR GRAĐANSKOG FORUMA SARAJEVO

Ibrahim Spahić, sekretar *Centra za mir* koji djeluje u okviru *Građanskog foruma Sarajeva*, iznosi da ljudi okupljeni u ovoj nestranačkoj organizaciji imaju jasnu svijest o razvijenoj građanskoj demokraciji, baziranoj na ravnopravnosti pojedinaca a ne naroda (jer koncepcija o tri suvereniteta u jednoj državi je samoproturječna), kao jedinoj šansi za Bosnu i Hercegovinu. Liberalna demokracija je nužni preduvjet mira.

Imaju i dobro razradenu strategiju nastupa u borbi za spriječavanje krvoprolića:

- Na masovnim manifestacijama za mir od sredina ove godine daju priliku građanima da izraze svoje osjećaje i privlače pažnju medija. Na najvećem mitingu u Sarajevu, prilikom boravka *Karavane mira* krajem rujna, bilo je 100.000 sudionika.
- Nekori toga, da bi se od "kampanjskog" i emotivnog djelovanja prešlo na dugoročno i racionalno, utemeljuju regionalne organizacije u raznim gradovima (Dobruju, Maglaju, Tuzli, Bugojnu, Mostaru itd.), u kojima se okuplja jezgra stalnih aktivista i koji postaju "punktovi otpora".
- Stvaraju jak lobby uvlačenjem sindikata, poslovođstava velikih poduzeća, sveučilišnih profesora itd. Idu u ciljne akcije prema pojedinim grupama stanovništva: demonstracije 5000 liječnika u bijelim mantilima pod naslovom *Zdravstveni radnici za mir*, radničke demonstracije ispred skupštine BiH 12.11. sa 100.000 ljudi, međustranački odbori za mir u mnogim općin-

PRED PONOROM

why?

Nakon *Intrudera*, kojeg izdaje *Gibanje za kulturo miru in nenasilja* iz Ljubljane na engleskom, te *ARKzina*, pojavio se i list *SPEKTAR* kojeg izdaje *Gradanski forum Sarajevo*. Većina tekstova vezana su uz pokret protiv rata.

Agilni Sarajlije izdali su i prvi broj časopisa za ljudska prava i mir *WHY?* kojeg na engleskom izdaje *Gradanski forum Sarajevo*. Časopis donosi tekstove srednješkolci, akademika, svećenika, razgovor sa Stefanom Milnekovićem i njegovom porodicom, prikaz "The Dubrovnik golgota".

Za oba časopisa adresa je:

Dobroljačka 3, 71000 Sarajevo
tel. 071/214 884
fax 041/216 238

skim skupštinama itd.

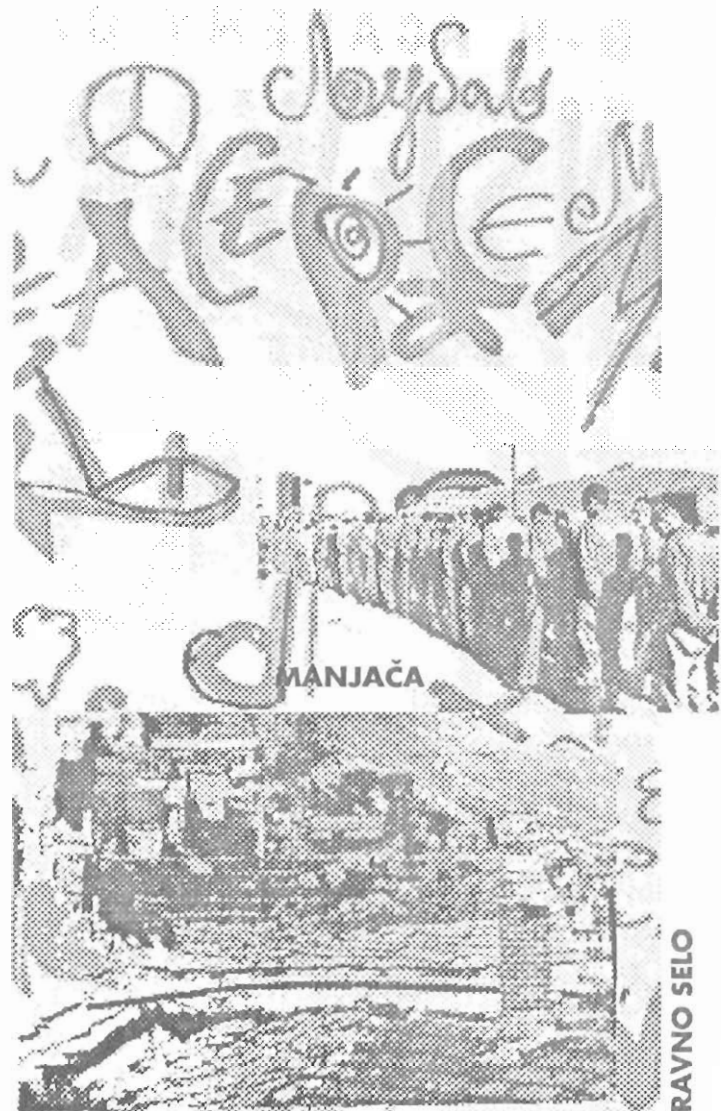
- Striktno paze da očuvaju značajke autentičnog pokreta utemeljenog u civilnom društvu, da im se ne podmetne vezanost uz jednu naciju ili stranku. U tome su izvukli pouke iz grešaka napravljenih u organizaciji masovnih mitinga žena za povratak vojnika iz JNA krajem kolovoza i početkom rujna (*Bedem ljubavi*). Na tim mitinzima govorili su predstavnici muslimanske i hrvatske nacionalne stranke, nakon čega su uslijedili srpski kontra-mitinzzi podrške JNA.

Centar stalno organizira dobrotvorne akcije za pomoć svim izbjeglicama u BiH i van nje. Prikupili su 80 tona robe za pomoć Dubrovniku.

Uspješno su prodrli u medije. Televizija u *Dnevniku* i drugim emisijama donosi obavijesti o aktivnostima *Gradanskog foruma* i *Centra za mir*. Na neki način, mirovni pokret je postao modni "popularni modni trend"; nadajmo se da na tome neće i ostati.

Peticiju *MOJ IZBOR JE MIR I RAZORUŽANJE* potpisalo je povodom Dana UN 24. listopada 493.270 stanovnika Sarajeva. potpise je prikupljalo 3000 srednješkolaca.

Gradanski forum nalazi se pred teškim zadatkom, jer politička svijest je vrlo niska. Često imaju problema da ljudima na selu objasne da se "građanska demokracija" odnosi i na njih. Usprkos tome, njihova nastojanja imaju uspjeha: situacija u Bosni i Hercegovina još uvijek nije tako loša kako se strahovalo prije nekoliko mjeseci. Ona će se sigurno još znatno pogoršati i pasti će mnoge žrtve prije nego što se dominantni trend obrne; ali, dugoročno, vrijeme radi za demokrate i mirovnjake.

TEŠKOMETALCI ZA MIR

15. studenog u Domu mladih u Sarajevu održan je 6. *Yu heavy metal fest*. Nastupile su grupe *Atomsko sklonište* iz Pule, *Odiseja 2000* iz Ljubljane, *Zippo* i *Mortus* iz Splita, *Drinking Sköl* iz Zagreba, *Kerber* iz Niša, *Osvajači* iz Kragujevca, *Pergament* iz Novog sada, *Formula 4*, *Heller*, *Demoniac*, *Rapid Force* i *Atlantida* iz Beograda, *Divlje jagode* i *Bombarder* iz Sarajeva, *Ludilo* iz Tuzle itd.

MOLK UBIJA, GOVORIMO ZA MIR

Begunci, nein danke, pod tem pa velik vprašaj, je pisalo na provokativnem plakatu, ki je prejšnji teden v Ljubljani vabil na prireditev *Molk ubija, govorimo za mir*. Organiziran je bil na pobudo skupine žensk, večinoma iz skupine *Ženske za politiko* in *Prenner kluba* ter nekaterih drugih prebivalcev in prebivalk Slovenije in tudi drugih republik iz območja Jugoslavije.

Dezertjerji, begunski bogataši in novorojenčki
Slovenska vlada je nedavno sprejela odločitve, s katerimi zapira državo pred begunci in to brez ozira na nasprotno argumentacijo nekaterih za to odgovornih parlamentarnih teles. Tihi boj okoli vprašanja beguncev, ki se že nekaj časa bije med slovensko in hrvaško vlado, je tako postal tudi javen.

Že pred več kot mesecem dni je bilo mogoče v nekaterih časopisih brati poročila o tem, kako dobro se godi beguncem v Sloveniji. Kmalu potem so se pojavila tudi "pisma bralcev", v katerih so nekateri protestirali zaradi "pedobrega statusa beguncev", ki da dobivajo večje mesečne dohodke od povprečnih slovenskih (300 tolarjev) in potem "hodijo po nakupih v Avstrijo". Eden od "pikantnih" drobcev z zgodbi so tudi novorojeni "begunčki": ob poročilu, da se v novomeški porodnišnici dnevno rodijo povprečno trije otroci ženskam, ki so se pred vojno zatele v Slovenijo, se je nekdo brez kančka sramu vprašal, kako bo z njihovim državljanstvom.

Znano je, da se v Sloveniji trenutno nahaja okoli 30.000 beguncev, od katerih jih je 20.000 prijavljenih, 10.000 pa se jih vzdržuje zgolj z lastnimi stroški ali prebivajo pri prijateljih in sorodnikih. Ukrepi, ki jih je slovenska vlada sprejela v zadnjem času, gredo ne samo v smer poslabšanja položaja beguncev, temveč v praktično zaprtje meje.

Hrvaška stran se je že pred nekaj meseci pritoževala, češ da imajo v Sloveniji zatočišče dezertjerji, in je zahtevala njihovo vračanje. Uradno do tega sicer ni prišlo, kaže pa, da se resno razmišlja o poostitvi starosnih meja za begunce in o dodatnih omejitvah kriterijev za status beguncev.

Javna tajna je, da v slovenskem primorju prebiva lepo število tistih mladih ljudi ki nočejo v vojaški spopad, čeprav njihovo število ni poznano. Slovenske oblasti teh ljudi do sedaj očitno niso vračale, čeprav tudi zahteva za njihovo zaščito, za ureditev njihovega položaja ni bila sprejeta. Bati se je, da bodo novi ukrepi slovenske vlade povzročili vračanje številnih mladih ljudi, ki v vojni nočejo sodelovati.

Nelagodje?

Menda je bilo tisto kar je pred organizacijo shoda soču izbilo dno, poročilo v medijih, da je bilo zavrnjenih 4000 beguncev iz področja Zadra. Metka Mencin, poslanka v Parlamentu, ki je sodelovala na podiju, pripravljenem v Cankarjevem domu, je dejala, da se zdi, da v Parlamentu o begunski politiki razpravljajo pred vsem zato, da si pomirijo vest. Čeprav je mogoče razumeti, da Slovenija na svojem ozemlju in s svojimi sredstvi ne more skrbeti za neomejeno število beguncev (problem je menda tudi premajhna pomoč sosednjih držav, Avstrije in Italije), je po njenem jasno, da rešitev ni v tem, da se pred vsemi drugimi zaprejo meje.

ŠUTNJA UBIJA, GOVORIMO ZA MIR

Svetlana Slapšak, Beograjkanka, ki deloma živi v Srbiji in deloma v Sloveniji, se je temu mnenju pridružila in dodala, da je Sloveniji lahko samo v korist, če bodo begunci dobro oskrbljeni in da uradni slovenski politiki zameri, ker ne daje inicijative za mir v Jugoslaviji. Tudi zato, ker je profesionalno najbolje usposobljene in, nenazadnje, ker poznajo slovenski politiki razmere mnogo bolje od evropskih in ameriških.

Zakaj se to ne dogaja? Tudi zato, ker vlada nek splošen duh sebičnosti ("to se nas zdaj več ne tiče") in ker so se ljudje sprijaznili s tem, da obstaja blokada in cenzura vrste informacij, predvsem tistih, ki zadevajo mirovne pobude v Srbiji in tudi na Hrvaškem.

Biljana Jovanović, literatka, je govorila o mirovnih skupinah v Srbiji. Začela je s knjigo z naslovom *Grobica za Miroslava Milenkovića*, knjigo s podpisni in sporočili v spomin nekemu, ki je namesto vojne izbral smrt. Podatek iz policijske evidence z začetka oktobra je, da se 100.000 moških med 18 in 30 letom starosti trenutno nahaja izven Srbije, mnogo pa se jih skriva v Beogradu ali kje drugje. Kazni za dezerterstvo so visoke, obstaja grožnja s smrtno kaznijo, vrši se nedoločeno število procesov proti oporečnikom vesti. Prisilne odvedbe na fronto so del vsakdanjika. Biti mirovnik ali mirovnica v Beogradu je v tej situaciji nekaj, kar zahteva izjemen državljanški pogum.

Cenzura, brezbriznost ali kar oboje?

Kako to, da smo do sedaj tako brezbrizno zanemarjali medsebojne kontakte in da tako malo vemo, se je spomnil nekdo iz publike, čeprav so številni, ki so sedeli v dvorani, nedvomno seznanjeni s temi dejstvi, saj jih je bilo precej posredovanih preko TV-mreže YUTEL.

Denis Bičanić je spregovoril o projektu zoper vojno propagando, ki ga pripravljajo na Reki: ustanavljajo evropski dnevnik, ki bi posredoval relevantne informacije in se upiral vojnemu hujskaštvu.

Ko so nekateri začeli naštevati, kaj vse so storili ob vojni na Hrvaškem, se nisem mogla znebiti vtisa, da gre tudi tukaj za nelagodje, ki je takorekoč viselo v zraku. Nenazadnje je celo sedanji predsednik slovenskega PEN-združenja, Boris A. Novak, pozval k strpnosti in tolerantnosti, češ da bomo "na tem prostoru" (=Jugoslavija) še dolgo živeli skupaj. Kar je lahko zvenelo tudi kot skrajni cinizem za tiste, ki niso popolnoma izgubili spomina: namreč ravno slovenski pisatelji so se prvi spopadli s srbskimi in v marsičem začeli mešati godljo, v kateri se nahajamo.

Vsekakor je bila prireditev kljub mori, ki je visela v zraku, dober znak. Dober znak zato, ker se zdi, da se kljub vsemu končno tudi v Sloveniji nekaj premika.

Vlasta Jalušič

(Objavljeno u tjedniku Tango, dvojezičnom listu koji izlazi u Klagenfurtu/Celovcu, 10.prosinca 1991. Tekst je ovdje skraćen.)

RATOM IZAZVANE EKOLOŠKE ŠTETE

U ratu u Hrvatskoj očevidne su posljedice za okoliš upotrebe konvencionalnih i nekih zabranjenih oružja. Većina šteta posljedica su namjernih razaranja jugoslavenske vojske - strategije koju je prva otvoreno upotrebila iračka armija u *Zaljevskom ratu* (ispuštanje nafte u more i paljenje naftnih polja).

1. Razaranja industrijskih postrojenja

U listopadu, srpska gerila razorila je rezervoare nafte u Sisku. Naftna mrlja putuje niz Savu i zagaduje vodoopskrbne sisteme mnogih gradova. Ugrozila je i Beograd. Tijekom kolovoza, listopada i studenog Federalna armija razorila je: termoelektrane u Sisku, Osijeku i Vukovaru, *Tvornicu umjetnih gnojiva* u Kutini, *Poliplast* u Šibeniku, *Cosmochem* u Otočcu, *Saponiu* u Osijeku, crpilišta nafte i zemnog plina u Đeletovcima kod Vinkovaca, naftne terminale u lukama Zadar i Šibenik, skladište nafte u Karlovcu, rezervoare sa 87 tona amonijaka u Petrinji i mnoge benzinske stanice širom Hrvatske. Uništenjem *Tvornica aluminija* u Šibeniku velike količine fluora i zaliha kriolita dospjele su u more.

2. Zagadivanje poljoprivrednog tla

Posebno je teška situacija u ravninama istočne Hrvatske. Samo na jedan grad u toj regiji, Vukovar, ispaljeno je više od 130.000 granata velikog kalibra, uključujući napalm i fosforne bombe. Vojni stručnjaci procijenili su da je u toj regiji ispaljeno gotovo milion različitih granata i bombi, samo sa srpske strane. Da ne bi pala u ruke Hrvatske vojske, minirana su skladišta municije i eksploziva u Vinkovcima, Rijeci, Bjelovaru, Sisku, Samoboru, Đelnicama, Gospiću itd.

3. Uništavanje šuma

Najteža su razaranja u obalnom području. Tijekom opsade Dubrovnika, federalna vojska je fosfornim granatama spalila sve šume u okolici, uključujući i arboretum *Trsteno*, botanički park star više od 400 godina. Brdo Marjan iznad Splita, zaštićeni šumski rezervat zapaljeno je raketama morezemlja. Srpski pobunjenici spalili su prašume u Nacionalnom parku *Paklenica*.

Dr. Velimir Pravdić piše u svojem izvještaju *Greenpeace*-u: "Šumski požari, počast cijelog Mediterana, jedva su držani pod kontrolom i u mirnodopskim vremenima, koordiniranim naporima vatrogasaca, dobrovoljaca i protupožarnih aviona *Canadaira*. Sada su ovi avioni sklonjeni u Republiku Crnu Goru i njihovo korištenje je odbijeno. Snažno bombardiranje izazvalo je brojne požare koji su zbrisali sve šume od Splita do Makarske na sjeveru i Baške Vode na jugu."

4. Odsječeni otoci

Nacionalni park *Kornati*, jedinstveni otočki arhipelag, devastiran je od strane vojnih brodova i jedinica pomorske pješadije. Nacionalni park *Mljet* blokirale su specijalne jedinice. Topovima i raketama bombardiran je Park prirode otok *Lokrum*, te otoci Šipan i Koločep.

Most na otoku Pagu bombardirala je artiljerija i borbeni zrakoplovi federalne vojske. Vis i Lastovo su pod vojnom okupacijom osoblja federalnih vojnih baza na tim otocima. U vrijeme pisanja ovog teksta, sve su luke na hrvatskoj obali bile pod blokadom borbenih brodova jugoslavenske ratne mornarice. Prekinute su sve prometne veze, onemogućena opskrba hranom i lijekovima, medicinska njega teških bolesnika, dostava pošte itd.

5. Uništavanje prirode, ubijanje životinja

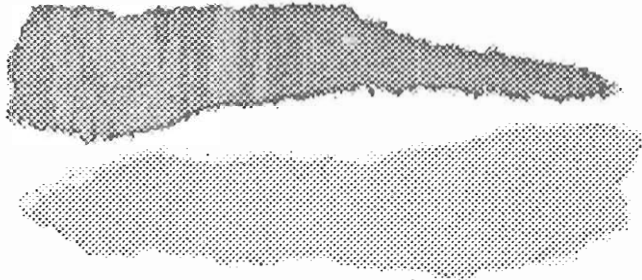
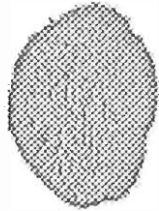
Krhki ekosistem Nacionalnog parka *Plitvice* ugrožen je

prisustvom oklopnih vozila i teške artiljerije. Sijeku se zaštićene vrste drveća, ubijaju rijetke životinjske vrste (posebno medvjedi), ribe love dinamitom. Slična sudbina zadesila je i Nacionalni park *Krka*, Omitološki rezervat *Kopački rit*, Nacionalni park *Paklenica* i druga zaštićena područja.

U Osijeku su tijekom jednog od mnogih bombardiranja ubijene i ranjene divlje životinje u gradskom zooološkom vrtu. Druge su odbjegle. Veterinarska pomoć je uglavnom nemoguće u zonama borbi; gladne i ranjene životinje lutaju i ugibaju. Zbog brojnih uginulih i ubijenih domaćih životinja (posebno na bombardiranim siočnim farmama u Osijeku i slavne ergele u Lipiku), u mnogim manjim gradovima i selima pojavljuju se znaci epidemija.

(Ovo je skraćena verzija izvještaja koji su sačinili članovi Zelene akcije Zagreb **Dražen Nikolić** i **Gabrijela Gavran**. Poslan je na adrese stotinjak zelenih stranaka i ekoloških organizacija u svijetu.)

ZELENA AKCIJA Z A G R E B

Ekološki pokret **Zelena akcija Zagreb** osnovala je šarolika grupa entuzijasta krajem siječnja 1990. godine. Na travanjским izborima nastupamo sa opsežnim programom. Ističemo temeljna načela:

- održivi razvoj i ekologizacija proizvodnje
- prava individue i participativna demokracija
- aktivna socijalna politika u službi (održivog) razvoja
- razvoj kompleksne politike sigurnosti bazirane na principu aktivnog nenasilja umjesto politike obrane.

Kandidati koalicije **Evropska zelena lista** za Sabor dobivaju prosječno 4,5, a za gradsku 8 posto glasova.

Početak 1991. godine prevladavamo postizbornu krizu. Sponzori i prilog iz gradskog budžeta popravljaju materijalne uvjete. Sudjelujemo u javnim raspravama o prostornim planovima u Zagrebu, borili se za očuvanje zelenih površina, širenje pješačkih zona isl. Vrlo smo aktivni u rješavanju problema komunalnog otpada u Zagrebu (protivljenje jednostranoj orijentaciji na gradnju spaljivaonice, prijedlozi alternativnih rješenja). Jedan naš član postao je predsjednik javnog poduzeća **Zbrinjavanje gradskog otpada**. Najaktivnija je energetska sekcija (alternativna koncepcija održivog nenuklearnog energetskog razvoja, suradnja sa stručnjacima, sudjelovanje u Evropskoj federaciji za obnovljive izvore energije).

Ne djelujemo kao stranka, nego kao nevladina i neprofitna organizacija. Planiramo vlastito izdavaštvo, promociju proizvoda povoljnih za okoliš isl.

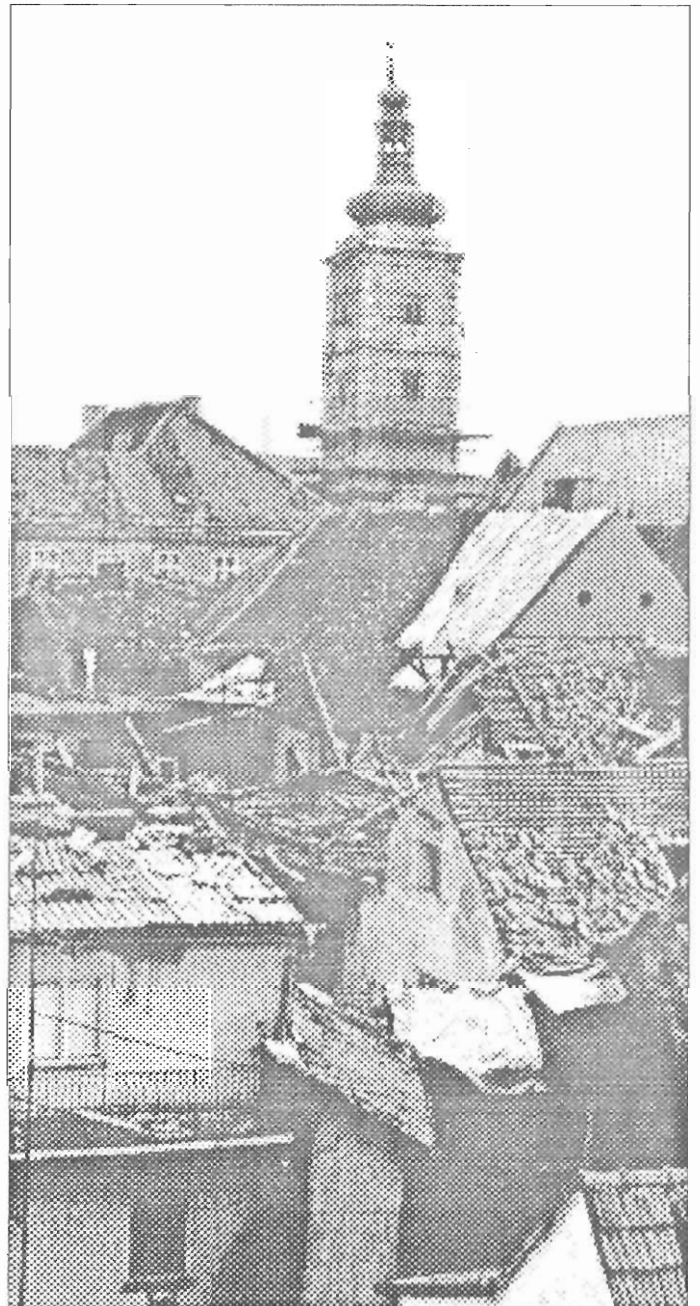
Rat u Hrvatskoj usporio je ovaj razvoj. Jedan član ZAZ sastavio je početkom srpnja **Povelju antiratne kampanje**, a nekoliko članova ZAZ intenzivno sudjeluje u OARK. Sastavili smo izvještaj o ekološkim razaranjima u Hrvatskoj izazvanim ratom i poslali ga zelenim strankama i ekološkim organizacijama u svijetu. Sudjelujemo u akcijama prikupljanja humanitarne pomoći. U suradnji sa Slovačkom zelenom strankom organiziramo zimovanje djece iz Hrvatske.

Z.O.

Zašto mirovna

Planet zemlja je živ organizem, čiger del je tudi človestvo. Zato predstavljajo vsi grobi posegi vanj samomor. Umetno življenje, ki ga vsiljuje človek svoji naravi se odraža na duhovnost ljudi (medsebojno človeško zaupanje se zamenjuje za egoistično preračunljivost). Zame je trgovanje z naravo, živalmi, ljudmi - torej življenjem nedopustno.

Vsa takšna spoznanja in nedojemljive krutosti ter brezčutnost vojne in miru, ki jih povzroča izrojen način življenja v mestu so me navedla k gladovni stavki. Iz nemoči ustaviti slepo besnilo ljudi, iz solidarnosti do žrtev. Mestnega življenja ki sem ga živel, mi ni lahko zapustiti, še posebno vsled tega, ker nisem živel tako, da bi denamo obogatel. Torej

MARIBOR

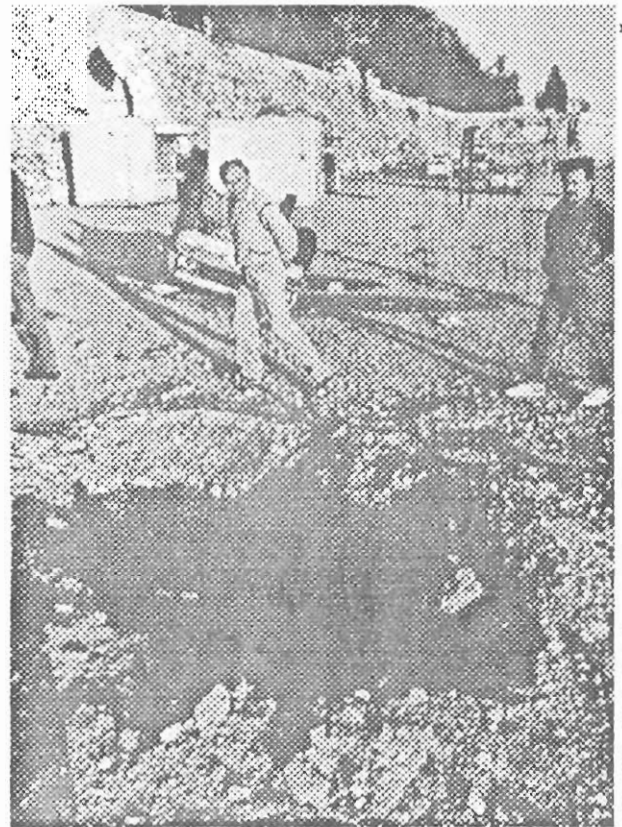
inicijativa?

sem prisiljen prositi vse ki razmišljajo v moji smeri, da mi pomagaju pri ustvarjanju pogojev za naravno življenje. Življenje v skladu z živim organizmom - celoto, ter za njegovo ohranitev.

Iz stavke, če se bo tako iztekla, da bi se lahko vrnili k naravi, želim preiti v življenje z njo. Mislim da bi se mi pridružilo nekaj somišljenikov. Potrebujem torej star sadovnjak, ki bi imel sadeže plodove od zgodnjih do poznih sort in blizino nezastrupljene vode.

Prepričan sem, da je tak način življenja v skladu predvsem z zelenimi, društvom za kulturo miru in nenasilja in društvom za novo kvaliteto življenja in da je osnova za uresničitev njihovih programov, če naj je ostanejo na nivoju pogovorov besednih uveljavljanj, kompromisov, skratka zgolj politike. Za spremenjen odnos do življenja so po mojem globokem prepričanju potrebna dejanja (želim, da bi bil še čas zanje). Za sožitje, za fizično preživetje je potrebno deliti. Imeti - posedovati je povezano z nasiljem - ubijanjem.

**Mirovna inicijativa
pri Zelenih Maribora**

JAMA OD GRANATE U BLIZINI STAROG URBANOG SREDIŠTA
A GRANATE HOLE VERY NEAR ANCIENT CITY CENTRE

NALIČJE RATA EKOTERORIZAM

NERAČUNAJUĆI ekologiju crijevne flore i faune, koja je disciplina fiziologije, ekologija jest humanizam, a politika tek toliko koliko se pitanja okoliša odražavaju na ljudsku egzistenciju. I dok se zbog izumiranja biljnih i životinjskih vrsta u Amazoniji (što doista jest važno!) organiziraju veliki medijski i rock happeninzi, djelatno sposoban svijet kao da se nešto manje uzrujava zbog istrebljivanja biološkog specija *homo sapiens, erectus*.

LJUDSKA JE VRSTA još koliko toliko obnovljiva. Ekološki terorizam, po novom, neizbježivi je dio repertoara nasilničkoga bezumlja modernih diktatura. U Hrvatskoj je potpuno spaljen dendrološki spomenik, arboretum Trsteno kod Dubrovnika, u kojemu su moreplovci 500 godina sadili biljke donesene sa svih krajeva svijeta. Među njima, tu je rastao drugi fikus zasaden izvan svojih prirodnih staništa na južnoameričkom kontinentu. No, to je samo zločin poznat i već karakterističan, običaj sistematskoga uništavanja baštine.

"SIGURNOSNO UPOZORENJE" Zagrepčanima, da bi borbeno oštećivanje rezervoara raketnoga goriva čiji bi efekti bili jednaki upotrebi nervnih bojnih otrova, bila je samo prijetnja i ratni cinizam *nedodirljivih* u miru, koji takav podatak nisu pripustili kritičkoj javnosti... Ali i taj slučaj prijetnje ekološkim kataklizmama tek je pasivni ekološki terorizam, pod pretpostavkom da su isti i slični raketni sistemi u drugim krajevima u rukama — nepogrešivih.

NESELEKTIVNO UNIŠTAVANJE nacionalnih parkova u Hrvatskoj zločin je prema milenijima koji su trebali prirodi da stvore prirodne fenomene. Nacionalni park Slapovi Krke i stari grad Skradin pod stalnim je napadima topova, minobacača i avijacije. Nacionalni park Paklenica i staze preko najneprohodnije transverzale Velebita, iako pod stalnim napadima iz zraka, bili su spasonosni za protjerane preživjele stanovnike Lovinca.

POMORSKE RATNE SNAGE nikada se nisu obazirale na pomor koji u morskom svijetu čine eksplozije granata i mina (ni u mirno doba, o vježbama, iako bi sud glatko strpao u zatvor ribara koji je lovio eksplozivom).

CINIZAM JE, također, bombardiranje čvorova YU-naftovoda i rafinerije u Sisku, poslije kojega propaganda tvrdi kako je Hrvatska namjerno zatvorila naftnu slavinu, a naftne mrlje u Savi i beogradskom vodovodu se, u blažim izvještajima, stavljaju na dušu "nepoznatom zagađivaču".

NO, NAJBESPRIZORNIJI ratni ekoterorizam je miniranje krhkih sadrenih barijera Plitvičkih jezera s prijetnjom da će ih, u znak osvete, dignuti u zrak. S tom je prijetnjom, na drugi način, nesporediva užasna prijetnja uništenja brane akumulacije Peruča. Za podizanje napetosti, dakle kao svjestan terorizam, vojska je zatvorila preljevni kanal, pa se jezero u ovu kasnu jesen počelo dizati toliko da je temeljito namočilo zemljanu branu. Ucijepljeni eksploziv tek je zalog da se oficirčina koja je prijetnju izrekla javno, pred medijima, nimalo ne šali.

UNIŠTAVANJE BRANE PERUČE otplavilo bi domove 60.000 ljudi, ostavilo bi dugoročno sedam općina bez pitke vode, a stručnjaci kažu, udar vodenoga vala prouzročio bi potres jači od zadnjega što je razrušio Kninsku krajinu. Dugoročnije posljedice, hidrološke, klimatološke i ukupne ekološke potpuno su nepoznate, kao i u slučaju rušenja barijera Plitvičkih jezera.

APOKALIPTIČNE PRIJETNJE ekoterorista još su užasnije od onoga što je do sada potpuno uništeno: jedan grad, više desetaka sela i naselja, više od 500 spomenika kulture. Tek se na strahotama ekoterorizma potpuno vidi koliko je — svaki! — militarizam bezuman!

Miroslav Ambruš-Kiš

ZAŠTO (NE) UBITI?

*moćni prigovori prigovoru savjesti
(i isto tako moćni odgovori)*

1) Kada je domovina grubom silom smrtno ugrožena, pozivanje na savjest nikome ne daje pravo da se izvlači iz borbe.

O tome najbolje govori stari vic, u kojem oficir pita vojnika: "Zašto vojnik mora i život žrtvovati za domovinu?", a vojnik odgovara: "Imate pravo, zašto?"

Naoko, pred ratnim prijetnjama i ugroženim opstankom zajednice nije potrebno pitati može li se uopće opravdati oduzimanje života. Takav stav podrazumijeva da je opstanak zajednice najvažniji i da mu po potrebi valja žrtvovati pojedinačne opstanke.

"Ljudski život nije potvrđivanje moralnih, pravnih ili ideoloških načela" - napisao je češki disident Ivan Svitak u knjizi *Glavom kroz zid* (Mladost/Ideje, Beograd 1986., str. 30). On je izvorna vrijednost, i nitko ne može njime raspolagati - barem dok se jednoznačno i nedvojbeno ne dokaže postojanje transcendentnog tvorca svega života. Prema tome, zajednica nema pravo raspolagati niti pojedinčevom odlukom da (ne) sudjeluje u organizaciji za ubijanje zvanoj vojsci.

2) Prigovor savjesti načelno je prihvatljiv u normalnom stanju, ali u ratu je to nedopustiv luksuz.

Upravo obrnuto: u miru je to samo načelno pitanje, a u ratu se načelo ozbiljuje: smisao prigovora savjesti je (između ostaloga) baš u odbijanju ubijanja.

3) Visokoparna načela "savjesti" samo su prozirno opravdanje za sebičnost i kukavičluk.

Prije bi se moglo reći da je danas hrabrosti izjaviti kako nikoga ne mrziš i ne želiš ubiti.

4) Što bi bilo kad bi se svi počeli pozivati na nekakve svoje osobne razloge savjesti; tko bi ostao braniti domovinu?

Na to je dobro odgovorio Yossarian u *Kvaki 22*: kad bi svi tako mislili ja bih bio zadnja budala kad ne bih tako mislio. Bez šale, taj "argument" je autoritaran: nema nikakvih indicija da svi žure među pacifiste, a "zajednici" ne prijeti nestašica prstiju spremnih da povuku obarač. Mnogo je manje njih spremno raditi "prijave" poslove dežuranja u skloništima, zbrinjavanja unesrećenih, raskrčivanja ruševina. Uostalom, kad bi zaista svi odlučili da ne žele u rat, tko bi to onda u ime "zajednice" mogao tražiti da odluče drukčije?!

5) Savjest znači i odgovornost, zato sam pojedinac ne može jedini odlučivati o tome što mu nalaže savjest.

Taj se prigovor može i pojačati: pobornici prigovora savjesti ne traže slobodu savjesti - ona nam je prirodno dana, kao bićima koja mogu svjesno odlučivati! Oni traže pravo, dakle, institucionalno, zakonsko jamstvo te slobode. Time savjest uvlače u pravni sistem i oduzimaju joj individualnu autonomiju.

Sažet odgovor glasi: to bi doista bilo tako kad bismo tražili da zakon počne "iznutra" uređivati djelovanje savjesti - tako što bi regulirao koji su "opravdani" razlozi savjesti, a koji "neopravdani" ili nepoželjni. Tada bi zaista nastala podjela državljana na podobne i nepodobne. Međutim, sloboda

prigovora savjesti znači naprosto to da se pojedincu bez ograničenja prepušta da autonomno, po vlastitoj savjesti odluči da li smatra opravdanim sudjelovati u aktivnostima koje nekoga mogu ubiti. Prigovor savjesti kao ljudsko pravo označava da se i u pitanju rata i oružane borbe ograničava domašaj države i njenog odlučivanja u ime državljana.

6) Ako vojsku ne moraju služiti oni koji to neće, a drugi moraju, što je s jednakošću svih državljana pred zakonom?

Jednakost pred zakonom je jednakost prava. Svatko ima pravo odlučivati po svojoj savjesti. Prema tome ako nastanu razlike, one su izabrane, a ne nametnute.

7) "Prigovor savjesti" nije prigovor, nego izgovor da se izbjegnu teže dužnosti.

(Na to je odgovoreno pod točkom 3)

8) Oni koji se sada pozivaju na prigovor savjesti, a nisu počinili kad su išli u JNA zapravo su licemjeri kojima smeta samo hrvatska, a ne svaka vojska.

Kad se išlo na vojnu službu u JNA, nije bilo zakona, ni Ustava koji su priznavali prigovor savjesti. Prema tome, u pravnom smislu uopće nije nedosljedan onaj tko je, odsluživši svoj vojni rok, sada odlučio da se ne uključi u vojsku. Nitko nema pravo od mene tražiti da se izvrnem teškoj kazni kako bih ostvario svoje pravo. Ono je sada i Ustavom priznato, i svatko ga ima pravo koristiti. Time ne omalovažava, nego baš priznaje i potvrđuje pravni sistem Hrvatske. Već sam objasnio zašto pod pretpostavkom da postoji vladavina prava ("pravna država") država ne smije ulaziti u pitanja savjesti, ali mora poštivati iskaze savjesti u svim stvarima koje spadaju u domenu osobnog odlučivanja.

No, je li to moralno nedosljedno: tko ne trpi vojsku, ne može trpjeti ni jednu vojsku? To je točno za one koji pribjegavaju prigovoru savjesti zato što odbijaju autoritarnu organizaciju i disciplinu. Ali, ako se po savjesti suprotstavljaš djelovanju kojim bi nekoga mogao ubiti, razlika je golema: JNA je bila sve prije nego svrhovita organizacija; bila je dio rituala režimske tradicije, a svatko tko je u njoj proveo samo tjedan dana vidio je da u njenoj organizaciji nema ni traga funkcionalnosti. Zato je daleko slabija hrvatska obrana tako uspješno odolijevala superiorno naoružanoj armiji. Sada je pak jasno da od stupanja u vojsku do ubojite upotrebe oružja treba tek malen korak.

Sirdan Dvornik

— Ja ne bih mogao pucati u nekoga, čak i kad bi bilo pitanje ili. Rekao sam to čovjeku koji je s nama imao posla prilikom zamjene *onih* uniformi za *ove*.

— Nema problema — odgovorio je. Na formularu samo u ovu rubriku upišite PRIGOVOR SAVJESTI.

Ispred crte na koju je to trebalo upisati, prepričava miroljubivi rezervist, pisalo je - *LOJALNOST*.

Kako praktično koristiti pravo na prigovor savjesti? U ustavnom članu 47, st. 2, to pravo je zajamčeno. Zakon o obrani (Narodne novine br. 49/1991.), koji bi trebao točno odrediti kako se to jamstvo koristi, djelovat će kao razočaranje, jer u njemu ne piše kako to pravo mogu koristiti oni koji su, doduše, nekad bili u vojsci (JNA), ali sada prvi put dobivaju priliku da zakonito izaberu žele li nositi oružje (i služiti se njime - zna se za što). Taj problem rješava Pravilnik o izvršavanju vojne obveze i civilne službe, što ga je republički ministar obrane obnarodovao u Narodnim novinama br. 63/1991. Tamo, u prijelaznim i završnim odredbama, piše da "Vojni obveznik koji smatra da ispunjava uvjete za civilnu službu može podnijeti zahtjev Komisiji za civilnu službu najkasnije do 1. ožujka 1991. godine." (čl 105) Ta komisija, inače, djeluje pri sekretarijatima za pravosuđe i upravu, i barem je formalno neovisna o vojnim strukturama (njena nadležnost je određena u čl. 86 Zakona o obrani).

Taj Pravilnik traži da ured za obranu obavijesti svakog regruta (novaka) da ima pravo u roku od 90 dana podnijeti zahtjev Komisiji za civilnu službu.

No, to nije sve: Ako se čovjek koji na temelju osobnih moralnih (što može značiti i vjerskih) uvjerenja protivi vojnoj službi, znači li to da on time stvarno stječe pravo na civilnu službu? Nažalost, NE. Spomenuta komisija po svojoj procjeni odlučuje da li su njegovi razlozi uvjerljivi. Time je pravo što ga jamči Ustav preokrenuto u nešto drugo. Zato treba nešto učiniti. Mi predlažemo ovo:

SAVJEST NA PREKOVREMENOM

ODBOR ANTIRATNE KAMPANJE Zagreb, Gajeva 45/II USTAVNOM SUDU REPUBLIKE HRVATSKE

Na temelju člana 15, st. 1 Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (Narodne novine br. 13, 21. 03. 1991.) predlažemo da provedete postupak ispitivanja ustavnosti Zakona o obrani, proglašenog Ukazom predsjednika Republike 28. lipnja 1991 (Narodne novine br. 49, 20. rujna 1991.), u onim njegovim dijelovima kojima se regulira pravo prigovora savjesti protiv obavljanja vojničkih dužnosti. Smatramo da se tim Zakonom bitno uskraćuje pravo zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske.

Obrazloženje:

Člankom 47, st. 2 Ustava republike Hrvatske dopušten je prigovor savjesti "onima koji poradi svojih vjerskih ili moralnih nazora nisu pripravnici sudjelovati u obavljanju vojničkih dužnosti u oružanim snagama". Nije predviđeno nikakvo izuzimanje iz ovog prava. Zakon koji je predmet ovog prijedloga za ispitivanje ustavnosti uvodi mogućnost neustavnih restrikcija prava na prigovor savjesti:

1. Procedura odobravanja civilne službene osigurava puno jamstvo ustavnog prava na prigovor savjesti. Naime, ona korištenje tog prava prepušta procjeni jedne komisije. U članku 86. Zakona o obrani, na samom početku, stoji: "Novak je dužan u zahtjevu učiniti uvjerljivim vjerske i moralne razloge zbog kojih traži civilnu službu i izričito se očitovati da će u slučaju da zahtjev bude povoljno riješen, savjesno ispunjavati sve obaveze civilne službe." Formulacija "učiniti uvjerljivim" nije obvezujuća odredba za nadležni organ, nego generalna klauzula pogodna za proizvoljno tumačenje tog organa. Time se jedno ustavno zajamčeno pravo državljana svodi na milost koju po svojoj procjeni dodjeljuje jedna komisija.

Ako je prigovor savjesti pravo, nijedan državni organ ne može ulaziti u pitanja uvjerljivosti uvjerenja državljana. Pravno valjan prigovor savjesti postoji onog časa kad ga državljanin iskaže, i o tome ne može nitko odlučivati umjesto njega. Jedini korektan način kontrole prava prigovora savjesti bio bi da se jednoznačno odrede koja dokaziva djelovanja takav iskaz čine nevjerodostojnim, i pod kojima se smije odbiti.

2. I u slučaju pozitivnog rješenja zahtjeva za civilno služenje Zakon ne osigurava stvarno poštivanje prigovora savjesti, jer u čl. 82 određuje da se civilna služba, "u pravilu, obavlja u Hrvatskoj vojsci...". Premda se u nastavku određuje da se ta služba obavlja bez nošenja i uporabe oružja, pravo na prigovor savjesti time uopće ne mora biti udovoljeno, budući da velik broj vojnih djelatnosti koje ne impliciraju neposredno nošenje i uporabu oružja može biti u izravnoj funkciji takve uporabe. Zbog toga dosljedna provedba Ustava kroz predmetni Zakon zahtijeva da se izrijezom isključi svaka upotreba obveznika civilne službe u funkciji upotrebe oružja; također je na Ustavu neosnovano isključenje ravnopravne mogućnosti obavljanja civilne službe u nevojnim organizacijama i ustanovama kao što su civilna zaštita, oblici radne obaveze, te humanitarne i druge društveno korisne djelatnosti. U slučaju da se zakonski predviđa vršenje civilne službe unutar vojnog sastava, nužno je propisati posebnu uniformu odnosno oznake za one koji vrše tu službu, radi njihove zaštite kao nenaoružanih osoba.

U Zagrebu, 20. 12. 1991.

ODBOR ANTIRATNE KAMPANJE

POMOĆ DEZERTERIMA U ŠVICARSKOJ

Na inicijativu dobrotvorne organizacije *Social Responsibility* švicarska je vlada odlučila dati pravo na jednogodišnji boravak u Švicarskoj svim građanima Jugoslavije (odnosno pojedinih republika) koji su odbili služiti u JNA ili nekoj drugoj vojnoj formaciji. Ova humanitarna mjera odnosi se na osobe koje kopijom vojnog poziva ili drugim dokumentom mogu dokazati da su bile pozvane u vojsku. Informacije o načinu korištenja tog prava mogu se dobiti od

Centre Social Protestante,
Rue Village Suisse 14,
Geneve, tel. 022 207 811.

AUSTRIJA

Nekoliko mirovnih grupa otvorilo je u Beču savjetovalište za dezertere. Radi na adresi *Schoitengasse 3a, 1. stubište, 4. kat, stan 59, tel. 53 59 109*. Radi srijedom od 18.00 do 20.00 i petkom od 15.00 do 17.00 sati. Komuniciraju na hrvatskom ili srpskom jeziku.

INFORMACIJA O STATUSU DEZERTERA IZ JUGOSLAVIJE U NJEMAČKOJ

Tekst letka tiskanog u Frankfurtu.
Kontakt adresa:

Deutsche Friedensgesellschaft
Vereinigte Kriegsdienstgegner/innen
DFK-VK Landesverband Hessen Vogelsbergstr. 17
6000 Frankfurt/Main 1

Državljan i državljanke Jugoslavije u pravilu mogu ući u Njemačku bez vize i kao turisti boraviti u Njemačkoj tri mjeseca.

Načelno, turisti nemaju pravo na radnu dozvolu. Isto tako ne dobijaju od države stan te nemaju pravo na socijalnu pomoć. U slučaju obavljanja nelegalnih poslova bivaju vraćeni natrag. Vrijede ista pravila kao i za one koji su i prije izbijanja ovog ratnog sukoba, u Njemačkoj radili "na crno". U krajnjoj liniji ostaje još mogućnost traženja azila.

Po isteku turističke vize postoje dva načina koji omogućavaju dulji ostanak u Njemačkoj, i to na temelju dvije zakonske uredbe:

1. U Schleswig-Holsteinu, za sve državljane Jugoslavije tolerira se po isteku turističke vize ostanak i do pola godine.
2. U Hessenu postoji mogućnost ostanaka za sve državljane Hrvatske još tri mjeseca po isteku turističke vize. Po isteku tog vremena nemaju pravo usluga oko korištenja stana, ali imaju i dalje pravo na neki vid socijalne pomoći od vlasti. Radnu dozvolu u tom slučaju ne bi smjeli dobiti.

Postoji i druga mogućnost: da se po isteku turističke vize zatraži pravo azila u Njemačkoj. Sam čin podnošenja zahtijeva za azil garantira pravo boravka u Njemačkoj toliko dugo dok se isti ne riješi, a sama procedura traje otprilike godinu dana. U tom slučaju osigurano je spavanje u domovima za azilante (kao primjerice u Schwabachu), koje je istodobno i svojevrsna prisila. U nekim slučajevima se izuzežno tolerira stanovanje kod rodbine i to na određeno vrijeme. Kao i u slučajevima kada osobe imaju pravo na radnu dozvolu te pravo na dobijanje socijalne pomoći.

Osobe koje odbijaju ići u rat načelno zbog tog razloga ne mogu dobiti azil. To pravo imaju samo pripadnici jedne

ugrožene manjine u Jugoslaviji (Albanci s Kosova). U slučaju neriješenog statusa azila, osoba se odmah vraća. Toliko dugo koliko rat u Jugoslaviji traje može se računati s rastezljivim zakonskim uredbama. Ako pak dođe do prekida vatre uz uzajamni pristanak svih zaraćenih strana, s tim se više ne može računati. No, izvjesno je da će kažnjavanje dezertera i svih onih koji odbijaju "ratnu službu", i u vremenu prekida vatre, vrijediti dok armija postoji. Ostaje problem dezertera kad rat prestane. Do sada ti ljudi nisu imali velike mogućnosti. Jedna od mogućnosti je upis na neki od fakulteta. U tom slučaju potrebna je viza od njemačkog konzulata u zemlji, a ista se dobija kod njemačkog konzulata u Austriji. Sigurno je poznato da se stranci koji su oženjeni Njemicama, ne šalju natrag.

Adresa odvjetnika u Frankfurtu za ove slučajeve:

Helmut Bäcker
Schweitzer Str. 73
6000 Frankfurt 70
tel. 069 610 383

Izvan Frankfurta mogu se informacije i kontakti s odvjetnicima dobiti preko IAF (Zajednica žena koje su udane za strance).

Amnesty International • izvještaj od 23.10.1991.

PRIJETNJA SMRTNOM KAZNOM ZBOG PRIGOVORA SAVJESTI

Amnesty International je uputio zahtjev predsjedništvu Jugoslavije da promijeni nedavno najavljene uredbe po kojima bi netko mogao biti kažnjen smrću zbog prigovora savjesti.

Prema ovim ratnim uredbama, nenasilno djelovanje protiv vojnih snaga, uključujući dezertiranje i nejavljanje na poziv, moglo bi biti kažnjivo zatvorom u trajanju do 15 godina ili čak, smrtnom kaznom.

"Zahtijevamo od vlasti da odmah omogući pravo prigovora savjesti svima koji u JNA odbijaju uzeti oružje zbog razloga savjesti te da povuče smrtnu kaznu za ove i druge slične postupke."

Izvještaji iz Jugoslavije pokazuju da u ovom trenutku mnogi dezertiraju iz vojske te odbijaju odgovoriti na poziv.

Amnesty International smatra da je priroda sadašnjeg konflikta takva da se mnoge osobe u JNA osjećaju nesposobne uzeti oružje zbog političkih, moralnih i sličnih razloga.

Amnesty International je protiv smrtne kazne u svim slučajevima, irazumijevajući to kao najokrutnije, neljudsko i ponižavajuće kažnjavanje. Isto tako, Amnesty International smatra te osobe zatočenicima savjesti ako bi poradi međunarodno priznatog prava na prigovor savjesti, bili uhapšeni.

Zabrinutost je tim veća što ratne uredbe dozvoljavaju da ljudi zbog vlastitih uvjerenja budu i ubijeni.

U pismu svog generalnog sekretara Iana Martina, Amnesty International upozorava da je Jugoslavija ratificirala Internacionalnu povelju građanskih i političkih prava (ICCPR), koja garantira pravo na život kao i pravo na slobodu mišljenja, savjesti i religijskih uvjerenja na koje se pozivaju osobe s prigovorom savjesti.

O RATU U JUGOSLAVIJI:

OTVORENO PISMO MEDIJIMA KRŠĆANSKOG MIROVNOG VIJEĆA FREIBURG

U političkom izvještaju o jugoslavenskoj krizi, kao i uvijek, prevladavaju stavovi republičkih rukovodstava, jugoslavenskog "predsjedništva" ili rukovodstva "JNA", a odavno je **armija protiv naroda**. Državno predsjedništvo je praktično bespomoćno: jugoslavenska savezna država je sada nedjelotvorna. Armijsko vodstvo je potpuno moralno diskreditirano. Rukovodstva pojedinih republika, iako su izvorno demokratski izabrana, nalaze se nasuprot rastućeg pokreta političke opozicije koja im potkopava autoritet, posebno u ratom zahvaćenim republikama. Unatoč tome, mirovni pregovori u organizaciji EEZ ovisе o Miloševiću i Tuđmanu i ministrima EEZ.

Treba uzeti na znanje da u svim jugoslavenskim republikama ne postoje samo političari i stranke u opoziciji, već i rastući mirovni pokret koji ima uoprište u narodu. U prilog tome nekoliko podataka. (...)

Posebno bolno dira nas činjenica da smo zahvaljujući višestrukom zapostavljanju od strane medija, zašutjeli naočigled ratu. Postavljaju nam pitanja: gdje su nestale masovne demonstracije kao što su bile protiv rata u Zaljevu? Zar ste, budući da se ovaj put ne radi o SAD, ponovo postali slijepi kod očiju?

Odlučno odbijamo kritiku! Istina je: mi smo zbunjeni jer slušamo oprečna mišljenja i ocijene zaraćenih strana. Povijesni razlozi nalažu nam se poseban oprez (...) Unatoč tome ne možemo ostati tromi: širenjem informacija, pokretom za jugoslavenske prognanike, službama božjim za mir i bdijenjima opomene, apele crkvi za pomoć u kontaktiranju sa jugoslavenskim mirovnim grupama, suprostavit ćemo se besmislenom ratu.

Zahtijevamo: Pomozite naš angažman protiv rata a za multikulturno društvo mira u Jugoslaviji i cijeloj Evropi. Moraju još postojati politička rješenja sukoba! Rata ne smije biti, u ime boga i ljudi.

S njemačkog prevela:
Anka Bosanac

Topovske čahure na napuštenom položaju u zapadnoj Slavoniji

Cannon ammunition shells on left combat position in west Slavonia

BORAVAK ŽENSKIH MIROVNIH GRUPA U NJEMAČKOJ KOLIKO SE RAZUMIJEMO? KOLIKO NAS RAZUMIJU?

Mirovne inicijative iz Mainza pozvale su predstavnice mirovnih grupa iz Zagreba i Beograda da povodom "Tjedna mira" u Njemačkoj održe niz tribina, na kojima će govoriti o svom viđenju situacije u Jugoslaviji i o svom radu. Boravak je organizirao Christian Pohl. U toku 20-tak dana posjetile smo Maiz, Münster, Nottuln, Wiesbaden, Offenbach, Frankfurt, Erfurt, Berlin. Kontaktirale smo različite mirovne inicijative: dosta jake mirovne grupe vezane uz evangeličke zajednice, prohrvatske, proalbanske i projugoslavenske grupe za podršku mirovnim inicijativama u zemlji, građanske mirovne inicijative (ženske, studentske itd), a razgovarale smo i sa Zelenima i socijaldemokratima. U Erfurtu smo upoznale ljude iz Neues Foruma, organizacije koja je izvela "baršunastu revoluciju" u bivšem DDR-u.

Njemačka alternativna scena, 80-tih najjača u Evropi, danas je u vidljivoj krizi. Zeleni su postali etablirana stranka s predstavnicima u gradskim i pokrajinskim parlamentima, a bavljene ekološkom prblematikom se sve više profesionalizira i koncentrira u institutima. Žene i mirovnjaci su i dalje uglavnom na margini i bez novca. Kriza mirovnog pokreta započela je dogovorom Amera i Sovjeta, tj. prestankom utrke u naoružanju. Zato su danas na mirovničkoj sceni najjače radikalno pacifističke grupe, vezane uglavnom uz Pax Christi i evangeličke zajednice, koje nastavljaju borbu za svijet bez naoružanja i nasilja. Javljaju se i nove grupe koje povezuju mir, ekologiju i napredak. Kriza alternativne scene velikim je dijelom uvjetovana i padom socijalizma. Naime, alternativa se idejno vezivala za ljevičarsku tradiciju i postojanje socijalizma (pa i realnog) bilo im je važna moralna potpora. Brze promjene u Evropi zahtijevaju i redefiniranje starih političkih pojmova i iznalaženje novih paradigmi. Sve je aktualnija ideja multikulturnog društva - vezana uz problem sve većeg broja stranaca u zapadnoevropskim društvima: kako otvoriti interkulturalni dijalog umjesto getoizacije i ksenofobije (raste broj neonacističkih grupa)? Koji je politički i socijalni model primjeren

višenacionalnim zajednicama?

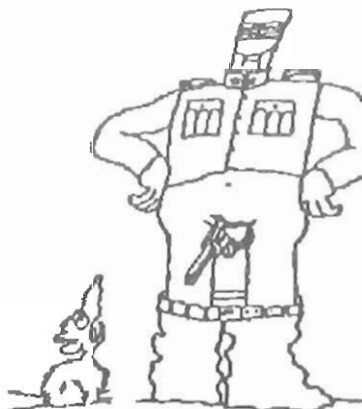
Kritički se promišlja i evropsko ujedinjenje na način podizanja visokog zida koji će dijeliti Evropu od siromašnog "ostataka" svijeta.

Zanimanje za naš posjet bilo je veliko, prvenstveno stoga što su predstavnice zaraćenih strana nastupale zajedno. Nasuprot crno-bijeloj slici u oficijelnim njemačkim medijima, posjetioci tribina zanimala je odgovornost i interes hrvatskih vlasti za izbijanje konflikta. Iako je većina ogorčena razaranjima i prljavošću rata, smatraju anahronim uspostavljanje Hrvatske kao nacionalne države. (Nasuprot tome, ideja o federalizaciji/regionalizaciji kako Hrvatske, tako i Bosne i Hercegovine i Srbije izazvala je veliko zanimanje) Kritički se promatra i slovenski i hrvatski pokušaj bijega od "Balkana", odnosno njihova nesprenost da se više založe za ekonomske i političke probleme siromašnijih jugoslavenskih republika. To su, možda, neki od razloga relativno slabog angažmana njemačkih mirovnih grupa protiv rata u Hrvatskoj.

Iako se sa ženama iz Beograda nismo mogle složiti u mnogim političkim procjenama, bilo je važno što smo se nakon više mjeseci mogli susresti i razgovarati. Susret je pokazao koliko, i jedni i drugi, živimo u svijetu jednodimenzionalnih informacija i koliko malo znamo o pravom stanju stvari s one strane fronte.

Jedan od većih problema s kojim smo se suočile u susretima s našim gastarbajterima bio je ne razlučivanje emocionalnog doživljavanja Jugoslavije od promatranja Jugoslavije kao političke zajednice koja se može i mora mijenjati. Iako mogu razumjeti njihov osjećaj gubljenja korijena, zar je zaista tako teško razumijeti da Jugoslaviju razbijaju upravo oni koji u njeno ime ubijaju?

Osim uspostavljanja važnih osobnih kontakata, s njemačkim mirovnjacima dogovorile smo više zajedničkih projekata: seminar o mirovnom posredovanju (održati će se od 10-20. siječnja u Zagrebu), organiziranje mirovnog kampa u proljeće 1992, te pomoć svim "dezerterima" koji borave u Njemačkoj.

Grobnica za M. Milenkovića

KOLIKO KRVI ĆE BITI DOVOLJNO
NAŠIM VAMPIRIMA?

Cheda

Senzograf sam, znači, ko' mašina
al' pomalo to je i istina,
jer mada sam kao čovek rođen
do sada sam svud pod brojem vođen.

Dinko-Arkadas

Nada se i vjerujem
da će im osim istorije
suditi i ljudi!

Nina

JA ne želim da im sudi neko drugi.
Onisu sami sebe osudili.

Bran

Tenkovski socijalizam
pravoslavni komunizam
Svetosavski agitprop
Ne hvala!

Milivoje Č.

OVO JE EPITAF SLOBODNOM
GRADANINU.

SAČUVATI SPOSOBNOST DIJALOGA

Još jedan pogled: utisci dvojice mirovnjaka iz Münstera

Na samom početku posjeta žene su nam kazale da žele učiti od njemačkog mirovnog pokreta. Ubrzo smo, međutim, opazili da mi od njih možemo naučiti mnogo više. To se podjednako tiče sadržajnih pitanja kao i ophođenja jednih s drugima.

Najviše nas se dojmilo da šest žena, koje su u mnogim pitanjima imale različita mišljenja (uzroci rata, sankcije, državna samostalnost, itd), ne samo da su našle zajedničke točke, nego su ih eksplicitno postavile u prvi plan. Bilo je jasno:

- ovaj rat, koji je u prvom redu agresija savezne armije, mora se odmah zaustaviti i
- uprkos svim emocijama i uprkos zametnutoj mržnji mora se nastaviti dijalog preko frontova.

Bila nam je zanimljiva upravo druga točka. Ubrzo smo naučili da obje grupe s puno skepse (ili bolje rečeno, realizma) procjenjuju mogućnosti svog djelovanja na tok rata.

Ovdje je u početku postojao problem razumijevanja, budući da smo u njemačkom mirovnom pokretu navikli da u središte stavljamo direktne kratkoročne ciljeve (zaustavljanje stacioniranja Pershinga, zaustavljanje Zaljevskog rata itd). Istovremeno je kod njih bila prisutna nada u razvoj masovnog pokreta koji bi — a tko drugi — mogao zaustaviti ovaj rat. Mi tek moramo naučiti kako povezati sumnju s istovremenim uvidom u "tko, ako ne mi". Naravno, u Beogradu i Zagrebu djeluju mali pokreti pod posve drugačijim uvjetima (rat!) nego što ih mi poznajemo. A ako promotrimo uspjehe njemačkog mirovnog pokreta (a bilo nas je po stošinu tisuća na ulicama), naravno da ćemo vidjeti da našim zahtjevima nikada nije bilo direktno udovoljeno, naše je djelovanje bilo indirektno. Kažemo da smo narušili "sigurnosno-politički konsenzus" u svom društvu, da smo smanjili prihvatljivost atomskog oružja, rata kao sredstva politike, da smo dakle djelovali indirektno.

Za žene iz Beograda i Zagreba indirektno djelovanje od samog je početka u prvom planu: očuvanje sposobnosti dijaloga, ovladavanje mržnjom, kao pretpostavke za vrijeme "poslije", za mogućnost civiliziranja područja koje se nekoć nazivalo Jugoslavija.

Naglašavanje ovih principa nije ostavilo jak utisak samo na nas Nijemce, nego je sigurno potaklo na razmišljanje i neke ljude iz bivše Jugoslavije koji ovdje žive.

Još za vrijeme njihova posjeta u Münsteru se održala prva demonstracija protiv rata na kojoj je predstavnica zagrebačke grupe još jednom naglasila nužnost dijaloga. Već ovdje su demonstrirali Srbi i Hrvati zajedno. U međuvremenu u "Inicijativi protiv rata u Hrvatskoj", kojoj su do ove posjete pripadali samo Hrvati i Nijemci, zajedno djeluju ljudi iz Hrvatske, Srbije i Bosne i Hercegovine.

Taj zajednički rad je vrlo težak, ali da je uopće došlo do njega možemo zahvaliti zajedničkoj delegaciji Zagreba i Beograda.

Ali el Baya
i Johannes Varwick

TRI PRIJEDLOGA ZA JUGOSLAVIJU

Apel jedanaestorice književnika:

JUGOSLAVIJA JE JEDNAKO VAŽNA KAO I KUWAIT

Još jednom se narodi Jugoslavije nalaze u bratoubilačkom ratu bez cilja, ratu koji danas uništava Dubrovnik i Vukovar, a sutra bi se mogao proširiti i dalje.

Prošlost protiv prošlosti, religija protiv religije, narod protiv naroda, mrtvi protiv mrtvih: cijeloj zemlji prijeti da potone u krvnu osvetu bez kraja.

Koliko god bila legitimna stvar pojedine strane: kada se izaberu oružje i krv ne smijemo stati na stranu jedne stvari protiv druge, na stranu jednog nacionalizma protiv drugog - čak niti onda, ako je, kao sada, neravnoteža snaga tako velika da je stanovništvo Hrvatske izručeno "saveznoj" armiji na milost i nemilost.

Za sve one koji priznaju da je rat najlošije sredstvo za rješavanje političkih i ljudskih pitanja među zajednicama, i da je zadaća svih ljudi dobre volje da pokušaju barem "rashladiti" kolektivne strasti, nameću se tri imperativa:

1. Budući da do sada nedostaje svaka perspektiva političkog upravljanja konfliktom, imperativ broj jedan bezuvjetno je obustavljanje vojnih operacija. Kao drugo, krizna područja moraju se staviti pod međunarodno jamstvo. Neodlučnost Evropljana predugo je trajala. Jugoslavija je jednako važna kao i Kuwait. Evropa mora intervenirati svom snagom, sa ili bez odobrenja sudionika. Njezina vjerodostojnost i budućnost su na kušnji.
2. Nikako nije riječ o tome da se nasilno promijene granice, da se raskomadaju države i narodi. Umjesto toga, tamo gdje danas prevladavaju maksimalne pozicije i snovi o definitivnim rješenjima moraju se uspostaviti provizoriji. Put kojim je jučer išla Nova Kaledonija, kojim danas ide Kampučija: to je put i za Jugoslaviju, ukoliko treba spriječiti opći masakr. Kad stanovništvo, zatočenik politike i propagande, više ne bude stavljalo u prvi plan svoje patnje i rane, onda će se - a to je nužno - ponovo povezati niti zajedničkog života.
3. Da bi se na istoku Evrope, i ne samo tamo, uspono uspon nacionalizama i balkanizacije, i da bi se ujedno osigurala prava manjina hitno se moraju pronaći novi oblici udruživanja naroda, koje moć činjenica poziva na zajednički život. Dvostruko državljanstvo za miješano stanovništvo u Hrvatskoj i drugdje; dvostruka nacionalnost - jedna nacionalna i jedna evropska - za etničke manjine; evropska nadnacionalnost, privremena ili definitivna, za sve ugrožene manjine; za sve one koji odbijaju prihvatiti grozničave snove identiteta i šovinizma, ne manjina puteva koji se mogu iskušati.

Bez obzira na to koja je naša domovina, kakva su naša shvaćanja i naš politički angažman: u ovoj situaciji, mir je najdragocjenije zajedničko dobro. On nam je svima interes i dužnost.

Dok broj žrtava raste iz sat u sat, uništavanje postaje sve

brže, mi apeliramo na jugoslavenske vojnike da neodložno obustave borbu.

Društvo za waldorfsku pedagogiju, Zagreb

Obraćamo se svim roditeljima, onima kojima su djeca povjerena na čuvanje i odgoj, kao i svima koji u ovim teškim danima kontaktiraju s djecom!

Poštovani!

Okruženi smo zebnjom, nevjericom, mržnjom i strahom, sa otvorenim rušilačkim prijetnjama samom ljudskom životu — koje su već na mnogim mjestima postale krvava svakodnevica! Najveći broj ljudi, pak, za svoje osnovne moralne i duhovne vrijednosti bira i nastoji ostvariti snage izgradnje i afirmacije Života, pozitivne snage razumijevanja i ljubavi spram ljudskog bića — koje su osnovni pokretači razvoja ljudske vrste, napose snažno istaknuti (i tako teško ostvariti, a mogući istinskom promjenom svijesti svakog čovjeka ponaosob) u temeljnim kršćanskim postignućima naše civilizacije.

Podsjećamo Vas na početak Povelje UNESCO-a, gdje se mirom ne naziva odsustvo rata, već je mir svjesni graditeljski odnos koji se začinje u srcu svakog od nas.

Naša su djeca danas snažno izložena mržnji, strahovima i nizu negativnih osjećajnih, misaonih i voljnih utjecaja.

Molimo Vas u ime njihove budućnosti, budućnosti ove naše domovine i čitave planete da prihvatite ovaj naš Apel:

Djeca su biće koje kao uzor za odrastanje biraju nas - odrasle. Svaki dan produženja napetosti, nevjerice, straha i mržnje sve više sakati djetinjstvo naše djece i utječe da oni dobivaju iz svoje okoline negativne poticaje za rast i razvoj. Pokušajmo to spriječiti! Uznastojmo svojim osviještenim stavom spriječiti da naša djeca postanu hendikepirana za ljubav, toleranciju i razbor kad smo u njihovoj blizini, osvijestimo da oni žele odrasti i da nas oponašaju u načinu kako da to ostvare. Ako im ponudimo mržnju i strah - to će

postati snage koje će hraniti njihovu volju. Ako od nas dožive razumijevanje i odlučnost, ako u našim srcima nema zlokobne osude, ako prepoznaju u nama dostojanstveni stav spram slobode individue i naroda - tada će izabrati kao duševno hranu (koja je npr. kod djece predškolske dobi toliko snažna da određuje zdravu izgradnju unutarnjih organa ili njihov poremećaj) - one snage koje nose i afirmiraju Život.

Budimo snažni u ovoj svijesti: unutarnjom snagom čovjekovog Ja stanimo pred nadirućim rušilaštvom koje najviše truju našu djecu, a koja se ne mogu zaštititi bez naše pomoći pred nagomilanom negativnošću koja nas je snašla. Istinsko opredjeljenje za pozitivan i zaštićujući stav spram ugroženih mladica - osnažit će i nas kao "vrtlar" duša naše djece, a time pripomoći konačnoj pobjedi Dobra u nama - i oko nas. Svjetlost, toplina i čudo Života darovi su koji su uvijek iznad tame, straha i smrti - i koji ih preobražavaju! Neka naša djeca dožive da smo i mi sluge života! Goethe-ova je misao: "Okolo ne bi vidjelo sunce da nije sunčano." Dajmo sunčevim očima naše djece zdravlje mudrosti i spokoj ljubavi! Iako je to danas vrlo teško - svako ostvarenje u tom smjeru neponištivo je i traje pokoljenjima. Zaštitimo ovime naše potomke u svim životnim teškoćama - i oni će nas slijediti na tom putu!

Priredio:
Milivoj Markoč

➤ Apeliramo na građane Jugoslavije, našu evropsku braću, da postanu svjesni svoje odgovornosti za našu zajedničku budućnost. Apeliramo na političare Evrope da se još jednom prihvate ove stvari i da prihvate mirovnu misiju koja se tiče međunarodne zajednice.

Požar je podmetnut pod zajedničku kuću. Građanski rat u Jugoslaviji bio bi poraz i sramota za sve nas.

Potpisnici ovog apela su: **Jean-Toussaint Desanti, Peter Handke, Ismail Kadaré, György Konrad, Bernard Henri Lévy, Claudio Magris, Edgar Morin, Peter Schneider, Jorge Semprun, Mario Vargas Llosa i Elie Wiesel**

TAGESZEITUNG, studeni, 1991.

BRECHT:

NA ZIDU JE KREDOM
NAPISANO:

*Oni hoće rat.
Onaj što je to napisao
Već je pao.*

MIROVNA INICIJATIVA ZA BALKAN BEZ ORUŽJA

jedna utopija

Na Balkanu povijest kasni. Našim životima upravljaju sile u zapadnoj i srednjoj Evropi potisnute prije nekoliko generacija: duboko nepovjerenje prema drugim etničkim i vjerskim skupinama, težnja za osvajanjem teritorija. Evropa je izvukla pouke iz vlastitih krvavih ratova; okrenula se razvoju demokracije, kulture i ekonomije. Ratovi za teritorij danas se više ne vode jer snaga suvremenih država ne ovisi o veličini teritorije, broju podanika koji plaćaju porez i idu u vojsku.

Možemo li, u ovo doba užasa, razviti viziju trajnog mira na Balkanu?

Demokracija, blagostanje i mir ciljevi su koji se mogu ostvariti samo sinkronizirano.

Ukorijenjenost ratovanja i nasilja u tradiciji balkanskih naroda, koji i danas dolaze do izražaja (političari, nacionalni lideri i obični ljudi politiku i dalje smatraju kao pripremu za rat, čak i kada se toga žele otresti) problem se može riješiti samo ako mu se pride radikalno. Ne možemo se zadovoljiti željama za postupnim napredovanjem, jer će to dovesti do suprotnog: ekonomskog, kulturnog i svakog drugog nazadovanja. Jedino radikalne težnje imaju šansu, jedino biti utopist znači biti realan.

Prema tome, cilj mora biti: **Balkan bez oružja!** Demilitarizacija svih balkanskih država (bez obzira koliko ih bude), tj. ukidanje vojske i vojne industrije.

Inicijativa se mora proširiti na sve balkanske države, jer danas realno opasnost ne prijete izvana (od Italije, Mađarske, Turske ...) nego samo jednim od drugih... S druge strane, Hrvati neće pristati na razoružanje ako to istodobno ne učine i Srbi, Srbija neće ako to ne učini i Bugarska isl.

Razoružavanje mora ići postupno i sinkronizirano. Balkanske zemlje moraju pozvati Ujedinjene narode i državopotpisnice Helsinškog dokumenta o miru i suradnji u Evropi da nadgledaju proces i uvjete razoružanja.

Jedan od ključnih preduvjeta jeste priznanje današnjih granica, bez obzira koliko se netko žalio da su nepravdne. Svaki zahtjev za promjenom granica vuče za sobom lavinu novih zahtjeva i bez rata je bilo koju promjenu nemoguće izvršiti. Da bi se granice jednom mogle ukinuti, danas ih valja ostaviti kakve jesu.

Međusobnim sporazumima i pod međunarodnom kontrolom, balkanske države morati će jamčiti prava svih manjina, otvorene granice za promet ljudi i informacija itd. Posebno, Srbija i Hrvatska moraju jamčiti nepovredivost granica Bosne i Hercegovine, koja je specifičan slučaj (nije nacionalna država). Srbija će neminovno morati osigurati ono što i Hrvatska Krajini.

Svi građani, bez obzira na nacionalnost, dužni su minimalnu građansku lojalnost državi u kojoj žive, a ključna promjena u odnosu na povijest balkanskih država mora biti njihova unutrašnja liberalno-demokratska konstitucija na principu pučke, a ne etničke suverenosti (kao nacionalne države one nastupaju samo prema van, a to ne smije imati nikakvog utjecaja na unutrašnju konstituciju, tj. pripadnici većinske nacije ne smiju biti ni ka koji način privilegirani).

U prijelaznom razdoblju, mogao bi se postići dogovor o

demilitarizaciji nekih područja (npr. 50 milja uz svaku granicu, eventualno cijela Bosna i Hercegovina, Krajina, Istru isl.). U njima bi se smjestile mirovne snage UN te nužne policijske snage.

O ovome će se, naravno, voditi dugotrajni, višegodišnji, mukotrpn pregovori. Međusobnog povjerenja je malo i to se ne može preko noći izmijeniti. Pomoć obrazovanih mirovnih posrednika, koji će obe strane upoznati sa metodom **principijelnog** umjesto **pozicionog** pregovaranja, pri tome će biti od ključne pomoći. Prije svega, ljudi moraju jasno sagledati svoje istinske interese. Npr. jedinstvena država za sve Srbe je samo sredstvo da se postigne sigurnost i možda i duhovno nacionalno jedinstvo. To je sredstvo međutim sasvim neadekvatno.

Za demilitarizaciju država, jedan od ključnih trajnih uvjeta je **demilitarizacija civilnog društva.**

Treba preokrenuti logiku da je samo naoružan narod slobodan narod - naprotiv, on je rob svojeg oružja, koje ga priječi da mimo živi sa svojim susjedima.

Jedan od ključnih i hitnih zadataka u Hrvatskoj jest bitno pooštriti uvjete za dobivanje oružja, koji su danas neshvatljivo blagi. Isto naravno treba napraviti i drugdje.

Osim ovih direktnih mjera, bitno je širiti *odgoj i obrazovanje za nenasilje*. Odnosi se to na sadržaje od dječjeg vrtića do

instituta za mirovna posredovanja. U relativno kratkom roku od nekoliko mjeseci, mogla bi se stvoriti grupa ljudi koji će se obrazovati u metodama mirovnog posredovanja i kao posrednici uporno odlaziti u krizna područja i poticati pregovore i druge kontakte zavađenih naroda. Valja u tome biti uporan i dovitljiv, jer drugoga načina, jednostavno, nema.

Za mirovno posredovanje, ipak, postoje tradicije i u nas, koje treba iskoristiti (npr. relativno uspješni dogovori između Senja i Knina u prvoj polovici ove godine, oprost krvne osvete na Kosovu), a isto tako postoje u svijetu instituti civilnog društva koji se ovom temom bave na posve pragmatičan način.

Treća vrsta djelovanja na ovom polju jest posredna: uporno u javnosti naturaliti teme koje se ne tiču aktualne politike i međunacionalnih prepucavanja, teme na kojima ljudi mogu surađivati tako da svako zadovolji svoj interes, a da dolazi do napretka za sve.

Riječ je prvenstveno o privredi. Suvremena privreda bazira se na trgovini koja obogaćuje obe strane. Tu je uzrok današnjeg mira u Evropi: isplativije je sa suparnikom na svjetskom tržištu trgovati, nego ratovati.

Drugo bitno područje je zaštita prirode i okoliša, koja nudi optimalan spoj brige za lokalno, nacionalno i globalno (Zelena Hrvatska na zelenom planetu isl.) i koja ljude spaja čak i bez onog antagonizma koji je latentan u trgovini. Naravno, tu su teme iz kulture isl, jer kultura je također istovremeno individualni, nacionalni i globalni fenomen, ma da je tu kod nas danas znatno teže inzistirati na tom globalnom aspektu. Konačno, od golemog je značaja i znanost koja je po svojoj prirodi univerzalna, sa svim njenim čudesnim dostignućima, od čipa do teorija o nastanku univerzuma - koga obuzmu te teme, uistinu neće imati vremena da se bavi rasplitanjem čvorova tko je koga zadnji zaklao na ovim prostorima, tko je prvi počeo i tko je sada na redu da se sveti.

Zoran Oštrić

PROBLEMI PRIMIRJA

0. Bitan je razlog dosadašnjih neuspjeha u pregovaranju o miru u Jugoslaviji u tomu što Haaska konferencija polazi od pogrešnih pretpostavki da je:

- a) moguće postići mirovni sporazum (a to znači trajno političko rješenje upravo onog sklopa političkih i drugih rješenja koji su doveli do rata) za vrijeme trajanja ratnih sukoba.
- b) tekst mirovnih sporazuma to smisleniji što je kompletniji i kompromisniji, što, međutim, samo proširuje tekst, a doslovce sa svakom novom riječi raste mogućnost nesporazuma i novih nezadovoljstava među sudionicima pregovora;
- c) jasno da će sudionici sadašnjih sukoba (i nužno sudionici sporazuma o prekidu vatre i primirju) biti ujedno i sudionici trajnog (mirovnog) rješenja jugoslavenskih problema (premda se iz povijesti, npr. iz situacije nakon prvog svjetskog rata, pokazuju posve drukčija iskustva);
- d) očito kako će prekid vatre, primirje i uvjeti za njih slijediti iz sklopljenih mirovnih aranžmana, a ne obrnuto;
- e) moguće je očekivati sporazum o trajnome miru među stranama nesposobnima da održe već tucet primirja sklopljenih upravo pod pretpostavkom ovih mirovnih pregovora.

1. Zbog ovoga je nužno koncentrirati sve napore međunarodne zajednice i odgovornih političkih snaga u Jugoslaviji na dosizanje prekida vatre i primirja koje bi, koristeći vjerojatno skoro opadanje intenziteta vojnih operacija zbog pogoršanja vremenskih prilika, nastojalo ispuniti slijedeće pretpostavke:

- a) da bude trajno, kako bi omogućilo koncentriranje svih strana na mirovne pregovore nakon prestanka neposrednih ratnih opasnosti i dalo im vrijeme potrebno da odista uoče vlastite pozicije, perspektivne interese i strategijska polazišta (riječ je, realno, o razdoblju od nekoliko godina), s time da se u tome razdoblju na području Jugoslavije može barem djelomice normalno živjeti, komunicirati, trgovati i obnavljati uništeno;
- b) da ne prejudicira nijedno od mogućih rješenja problema koji su doveli do rata;
- c) da sadrži elemente koje svaka od sukobljenih strana drži dijelom svojih ciljeva.

2. Da bi ove pretpostavke mogle biti zadovoljene primirje bi moralo sadržavati slijedeće političke elemente:

- a) hitan prekid vatre uz međunarodnu kontrolu njegovog održavanja i razdvajanja trupa koje neposredno slijedi;
- b) povlačenje svih jedinica JNA u kasarne iz kojih su krenule u sukobe koji su prekinuti prekidom vatre, povlačenje svih ostalih jedinica u sukobu u dogovorena stalna boravišta; početak hitnog otpuštanja svih regruta i dobrovoljaca; neposredni prekid svih regrutiranja/novačenja i obustava prihvata dobrovoljaca na svim stranama;
- c) odlazak jedinica JNA iz republika koje žele da one napuste njihovu teritoriju, u roku od dva mjeseca nakon prekida vatre, uz istovremeno raspuštanje svih ostalih voj-

nih jedinica, s izuzetkom policijskih, te minimalnih vojnih kontingenata o kojima se republike međusobno dogovore; d) raspuštanje JNA, s time da dio profesionalaca iz njezinih redova prelazi u redove republičkih jedinica uz obostrani dogovor, dio ostaje u republikama koje eventualno prihvaćaju stacioniranje ovih jedinica u okviru međusobno dogovorenih kontingenata; uz financijsku pomoć inozemnih čimbenika otpočinje program umirovljenja, odnosno rekvalificiranja najvećeg dijela armijskih profesionalaca; e) stacioniranje međunarodnih mirovnih trupa (peace keeping forces) na teritorijima u Hrvatskoj s miješanim stanovništvom, a u kojima su vođene borbe, s time da te trupe kontroliraju ova područja u cjelini - od granica opisanih pod f) do faktičke crte prekida vatre, te da (u policijskoj funkciji) nadomjestite sve oružane snage na ovim područjima. Funkcija bi ovih jedinica bila jamstvo i osiguranje reda i hitnog povratka svih izbjeglica. Povlačenje trupa UN kao cjeline bit će moguće samo nakon - i kao dio - konačnog sporazuma o budućnosti jugoslavenskog prostora. Hitno slanje promatrača u područja u kojima postoji neposredna opasnost konflikta (Bosna i Hercegovina, Sandžak, Kosovo).

- f) priznavanje postojećih granica među republikama u Jugoslaviji (stanje početkom 1990) kao *de facto granica*, uz načelnu suglasnost da je njihova izmjena moguća pristankom zainteresiranih republika te odluku odgovarajućeg stanovništva na referendumu; sve se republike obvezuju da u razdoblju od tri godine ova pitanja neće postavljati ni na kakav formalno obvezujući način;
- g) međusobno priznanje republikama prava na zastupanje i eventualnu zaštitu sunarodnika koji su u manjinskome položaju u bilo kojoj drugoj republici (zbog specifičnosti ustavnog uređenja to se pravo, ni aktivno, niti pasivno, ne odnosi na BiH), s time da je to pravo jednako pravu kakvo je Austrijskim državnim ugovorom iz 1955, u članu 7, bilo dano Jugoslaviji u odnosu na hrvatsku i slovensku manjinu u Austriji;
- h) suspenzija svih saveznih organa i predstavništava Jugoslavije u inozemstvu (osim ako sve republike u konkretnome slučaju ne odluče drukčije) za vrijeme trajanja mirovnih pregovora, s time da nijedna republika niti skupina republika u međuvremenu nema ekskluzivno pravo na te organe i predstavništva;
- i) uspostava prijelaznih organa za upravljanje i kontrolu interrepubličkih komunikacijskih procesa (političkih i privrednih), te za nadgledanje vlasništva i dugova Federacije (uz pomoć stručnih kontrola iz inozemstva u funkciji zajednički prihvaćene arbitraže); osnovu ovih organa čini Prijelazno koordinacijsko vijeće, sastavljeno od predsjednika republičkih vlada i predsjednika SIV-a, te dijelovi republičkih i saveznih organa što ih ovo tijelo aktivira za potrebe svojega rada;
- j) osnivanje stalne pregovaračke konferencije u kojoj sudjeluju predstavnici svih republika, kao i predstavnici svih nacionalnih skupina u zemlji.

MIROVNI SUSRET U STADTSCHLAINIGU

UZMAK CIVILNOG DRUŠTVA

Zaključna diskusija internacionalne konferencije *Nenasilno rješavanje konflikta u Jugoslaviji* održana 17. studenog u Stadtschlainigu, trebala je postati i dijalog protivnika. Od mjerodavnih političara koji sudjeluju u konfliktu pojavio se "samo" službeni jugoslavenski predsjednik.

Dok je Žarko Puhovski (Filozofski fakultet Zagreb) od mirovnog istraživanja zahtijevao jasan odgovor na pitanje o agresoru i žrtvi i osudu jugoslavenske vojske, Vesna Pešić (Sociološki institut, Beograd) izjasnila se za internacionalno nadzirano demilitarizaciju Jugoslavije koja bi morala obuhvatiti kako saveznu armiju, tako i sve paravojne formacije. Programi za daljnje prekvalificiranje armijskog kadra mogli bi im ponuditi izlaz iz egzistencijalne dileme i pridobiti ih za mirovni proces.

Puhovski se zalagao za trenutačno suspendiranje termina "Jugoslavija" u međunarodnoj upotrebi i za delegitimiranje svih jugoslavenskih saveznih organa. Zahtijevao je trenutačno povlačenje svih stranih ambasada iz Beograda. Po njegovom mišljenju, tko god se zalaže za zajednički život na jugoslavenskom prostoru mora nastupati protiv svega što se danas još uvijek naziva "jugoslavensko".

Prof. Johan Galtung izrazio je sumnju u zahtjev za delegitimiranje Jugoslavije. Posljedica takvog čina mogla bi biti

daljnja eskalacija i val uzajamnih "delegitimiranja". Međunarodno priznati istraživač mira i sukoba govorio je o očiglednom deficitu rješenja u jugoslavenskom sukobu, koji je paralizirao i evropski mirovni pokret. Peace keeping trupe UN mogu se angažirati prije nego što je uspostavljeno potpuno primirje na čitavoj liniji fronte, dok bi za to vrijeme, na najrazličitijim političkim i društvenim razinama, trebalo uspostaviti dijalog o uzajamnim odnosima u budućnosti. Civilno se društvo ne smije povući. Čak i ako se u ovom trenutku na prvi pogled čini gotovo nemoguće pokrenuti civilne inicijative neovisno o sukobljenim stranama, ne smije se odustati od poticanja mirovnih grupa, ženskih grupa, mirovnih karavana, mirovnih prijedloga u zemlji i inozemstvu, prijedloga za dijalog među ljudima. Izgradnja mira je zadatak u kojem nitko ne može zamijeniti civilno društvo. Nasuprot tome, Tonči Kuzmanić (Mirovni institut, Ljubljana) smatra da su šanse civilnog društva neznatne. Jugoslavenski rat postao je nekom vrstom prirodnog stanja, u kojem je urbano, civilno društvo potisnuto. Osim toga, zakazalo je i civilno društvo u Evropi. Da li se Evropa već navikla na ovaj rat ili je možda i sama u njega upletena? Ni Kuzmanić više ne vidi nikakvih izgleda za Jugoslaviju.

Skëlzen Gashi iz Demokratske unije kosovskih Albanaca u Beču zahtijevao je sudjelovanje albanskih zastupnika s Kosova. Precizirao je predstave albanske opozicije na Kosovu: ako se jedan dio Jugoslavije bude odvojio od državnog saveza, Albanci na Kosovu također će se osamostaliti i nastojati oko priključenja demokratskoj Albaniji. Ne dođe li do mirnog rješenja, Albanci će pokušati steći slobodu drugim putevima. Ta najava proširenja ratnih konflikata osjetno je iritirala više sudionika u zaključnoj diskusiji. O njoj nije bilo nikakve diskusije, što se može shvatiti kao još jedan pokazatelj bespomoćnosti mirovnog pokreta i mirovnih istraživanja.

Zahtjev Galtunga da sukobljene strane kao uvod u mirovni dijalog zajednički priznaju da je mnogo toga u odnosima krenulo krivo i da obje strane imaju u tome svoj udio, ostao je na kraju diskusije bez odjeka. Čini se da u Jugoslaviji još nije na dnevnom redu razgovor o budućnosti, već prije strastveno kopanje po ranama iz povijesti.

Jože Messner

sažeto preneseno: TANGO, 26. studeni 1991.

P o t p i s n i c i :

Bosna i Hercegovina: Seid Huković, Marko Oršolić, Slobodan Svrzo, Ivica Pjanić, Mirko Skrbić, Nebojša Milidrag, Edin Šarčević, Šefko Kadrić, Nebojša Bosnić, Sanda -urbuzović, Slavko Erić, Franjo Likar, Anis Barjaktarević, Duško Tomić, Ibrahim Spahić

Hrvatska: Branko Horvat, Milorad Pupovac, Ivan Zvonimir Čičak, Ivan Prpić, Milan Košuta, Danijel Ivin, Suzana Kulović, Lino Veljak, Božidar Knežević, Aleksandra Lazarević, Vesna Janković

Crna Gora: Miodrag Vlahović, Vujica Lazović, Branka Lješević, Rade Bojović, Miodrag Perović, Danilo Burzan, Željko Ivanović, Mihailo Radojčić, Dino Ramović, Veselin Pavičević, Božidar Šišević, Nebojša Redžić

Srbija: Miladin Živočić, Vesna Pešić, Sonja Biserko, Sonja Prodanović, Primož Bebler, Miodrag Zupanc, Žarko Dragojević, Aida Rodić, Julija Mostov, Obrad Savić, Nenad Daković, Milorad Belančić, Žarko Korrač, Miodrag Milić, Ljubinka Trgovčević, Nataša Kandić, Tanja Petovar, Stojan Cerović, Goran Cvetković, Sonja Licht

Slovenija: Dora Škrjanc Patelli, Roberto Patelli, Franco Juri, Rastko Močnik, Tomaž Mastnak, Tonči Kuzmanić, Vlasta Jalušić, Marko Hren, Sašo Gazdić, Gregor Tomc, Miroslav Stanojević, Darko Štrajm, Svetlana Slapšak, Janko Rožič, Polona Rozman

Iako je ratno vrijeme, pogotovo na Balkanu, vrijeme najčudnijih i najodvratnijih ratnih priča (ponekad mi se učine sasvim nadrealističkim), mi koji se nalazimo barem malo izvan zona neposrednih ratnih opasnosti, pokušavamo živjeti u iluziji da se rat odigrava negdje drugdje, ili barem dovoljno daleko da naša iluzija izgleda ne propati od pothranjenosti. Zastrašujuće puste večernje ulice, regruti, sprovodi i tisuće tužnih ratnih priča druga su stvarnost. Osim tužnih, postoje i ratne priče užasa, takve kakve spadaju u neki horror film, ili u noćne more. U jednu takvu

teško bih povjerovao da nisam u njoj sudjelovao.

Vrijeme događanja: Početak prosinca (decembra) 1991.

Vlado, Sven i ja krećemo u posjet Franji. On, s još dvije studentice dijeli unajmljen stan oficira bivše JNA, u jednoj običnoj zagrebačkoj novogradnji. Prije neki dan u stan su im upali nepoznati ljudi, navodno pripadnici ZNG, s navodnim Rješenjem o stanarskom pravu. Naredili su im da se isele. Na vratima ostavljaju naljepnicu - grb Republike Hrvatske i natpis ZNG Mikić STOP. Franjo zove policiju. Doznaje da ZNG nije nadležan za stanove, te da telefoniraju u slučaju potrebe.

Oko 22.³⁰ netko zvoni na vratima. Svima je bilo jasno da su opet nezvani gostima.

Franjo: — Tko je?

Neki glas: — Ustaše...Vojna policija.

Otvaramo, nije teško zamisliti s kojim osjećajima.

U stan upadaju bahata i pijana dvojica u uniformi: jedan bez oružja (s tekicom u ruci, glumeći *intelektualca*), drugi s automatom. On je - prozvao se ustašom - prilično nervozan, crvenih očiju. Sve vrijeme šetka hodnikom. Tu i tamo zađe dva, tri koraka u sobu da bi pripremito. Stalno se hvata za automat i, kao, teško suzdržava. Ostala dvojica ili trojica, kao epizodisti, u civilu, navodno su iz policije. Brže spremaju, no što vade policijske iskaznice.

Započinje mučno objašnjavanje. Najagresivniji, onaj kojemu je argument u cijevi, trga s vrata naljepnicu i viče:

— Što je ovo? Kakav je to grb? To nije pravi, ustaški!

Priča im nije bila ni konzistentna ni uvjerljiva. Glavni im je argument bio onaj koji se legitimirao kao ustaša u hodniku. Bilo je jasno da ih moramo bar saslušati. A naš je strah rastao. čak bi i *intelektualac*, iako smireniji od ostalih, na trenutke pomahnitao.

Intelektualac: — Ja sam, dakle, časnik Glavnog stožera i imam rješenje o stanarskom pravu za ovaj stan. Vi ćete do sutra ujutro morati iseliti. Ja ovdje zastupam moje vojnike koji ginu na bojištima, pa ću ja ovdje ginuť za njih, ako treba.

— Ali ne može to tako brzo. Mi se moramo iseliti, naći stan...

On podiže glas.

— Ma, šta ne može! Razumiješ li ti da čovjek bez noge, sa trudnom ženom, došao s fronta, mora negdje useliti! Mi kvarimo za Hrvatsku! ovjek mora negdje živjeti...

— Trebalo bi ipak zvati miliciju...

Civil, iz pozadine: — Mi smo iz milicije. Evo, vidi...

— Ipak bih zvala miliciju...

Ustaša (upada iz hodnika, gdje se šetao i kuhao):

— Ma, poludiť ću... kakvu ona miliciju spominje! Nema nikakve milicije u Hrvatskoj.

Intelektualac (prevrće tekicu, smiruje onoga pod tlakom):

— Ma, pusti... ja ću im sve objasniti. Nemojte nas krivo shvatiti, ali mi smo ipak došli s fronte, mi se u ovoj zemlji ne zajebavamo. Vi znate da je hrvatska Vlada prije dva dana donijela zakon o tim stanovima, a mi smo sada došli sa rješenjem.

— Ali ne može to tako brzo. Postoji valjda neka procedura...

Ustaša (opet upada):

— Ma, vidi ti nju! O čemu ona govori! Ma, ja bih to brzo sredio! Daj da to sredim...

Intelektualac: — Čekaj, smiri se malo...objasniť ću im, razumjet će...

Ustaša: — Ma, ako su Hrvati onda će razumjet'... Ali tko zna, možda i nisu... Pogledaj svima dokumente...

Studentica: — Moj tata radi u

ZNG, ne možete se tako ponašati, vi niste vrijedni uniforme koju nosite...

Atmosfera postaje napeta, ali, srećom, *intelektualac* dopušta našem Vladi da porazgovara sa studenticom u susjednoj sobi. Valjda je shvatio da *ustašu* neće moći još dugo umiriti. Ovo se dvoje brzo vraćaju. *Ustaša* sve nervozniji, šetka po hodniku, povremeno pozove *opasnog krvoločnog psa* kokera španijela koji se mota oko ostataka sirovog krumpira. Pas je cm, izrazito neuhranjen, očit ratni trofej, s poetičnim imenom *Latica*.

— Evo mog partizana, mog ustaše. Opet ćemo mi u ustaše, u klanje... Pričekajte dok mi, ustaše, dodemo...

(Tada nam prijatna s bezazlenim psom nije izgledala nimalo smiješno, jer je bilo i drugih, beskrajno ozbiljnijih...)

Intelektualac: — Ja razumijem vas, morate i vi nas...ja nisam netko bezveze, ja imam nešto iza sebe. Imam 30 godina, radim svoj posao... Ja sam Zagrepčanin poput vas, no stjecajem okolnosti proveo sam više vremena izvan Zagreba, nego u njemu... Moj otac je direktor Plive, a moj stric direktor Lisinskog. Mislite li da bih se ja ovim bavio bez veze... Svatko ima neki posao, a moj je ovakav... (i tako redom)

Potom ustaša: — A oni se tu provode! Treba ih sve zapisati i poslati sutra na front! Šta tu rade?... Što s njima zatežeš, nek' se gube van i gotovo (prima se za automat)! Nemoj da proradi oružje. Sve bih ja to brzo sredio!

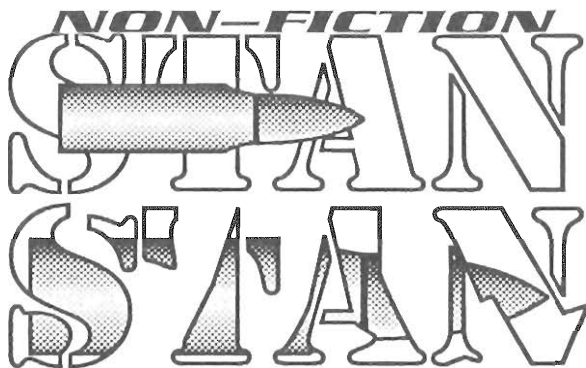
Intelektualac: — Sutra ujutro dolazimo, nemojte da vas tu nademo.

U jednom trenutku gosti su počeli pretresati stan, ali su odustali i nedugo zatim odlučili da odu.

Svrata *ustaša* dobacuje: — A ako vam treba stan, imam kuću od Čede!

Dobro da nitko nije odgovorio. Možda bi se vratio.

Te su noći stanari napustili stan. Policija je zapečatila vrata. Sutra je netko nepoznat podigao telefonsku slušalicu u zapečaćenom stanu...

VIJESTI · DOGAĐANJA · VIJESTI · DOGAĐANJA · VIJE

Predstavnik *Odbora antiratne kampanje Hrvatske* Nenad Zakošek sudjelovao 3. prosinca je u emisiji drugog programa austrijske televizije *ORF Club 2*, pod naslovom *Rat i mir u Jugoslaviji - da li je doslo vrijeme golubova?* U emisiji su sudjelovali: predstavnici mirovnih inicijativa iz Srbije, pravnica Tanja Petovar iz Beograda i prof. međunarodnog prava Dejan Janča iz Novog Sada; građanski aktivist prof. Žarko Puhovski iz Zagreba; pisac Radomir Smiljanić i tajnik *Udruženja srpskih književnika* Zlatko Krasni iz Beograda, koji su nastupali kao predstavnici službene Srbije; anonimni dezerter iz INA iz Banja Luke te Melita Šunjić iz Beča, predstavnica *Hrvatsko-srpskog mirovnog dijaloga*.

Krajem listopada u suradnji sa *Kleine Zeitungom* i *Steirichen Herbst* organizirao sam tribinu *Propaganda za život*. U prvom dijelu prikazao sam video o zločinima četnika i rušenju gradova u Hrvatskoj. Uslijedila je diskusija o tome što je moguće učiniti i kako se uključiti u rad *Antiratne kampanje Hrvatske*. Bilo je oko 200 ljudi koji su zaista željeli nešto učiniti, ali nisu znali kako. Predložio sam im da organiziraju pritisak na vlast sa zahtjevom za priznanje Hrvatske i Slovenije, ali i ostalih republika.

Nastojao sam im dati do znanja da rat u Hrvatskoj nije etnički sukob te da su i Srbi zlopotrebljeni u tom ratu.

Tesko je bilo razgovarati s Hrvatima iz Gradišća, djecom davnih doseljenika, o tome da nisu svi Srbi zvijeri i neljudi, kao i o tome da ne možemo izjednačiti hrvatsku vlasti i hrvatski narod. Na njih se najspješnije može djelovati u skladu sa načelima nenasilne

komunikacije: ne direktnim ubjeđivanjem, nego ako im vratimo u lice njihove vlastite agresivne riječi.

Većina ljudi misli (i ja) da je ovaj sukob moguće riješiti samo izvana i to vojno, jer da federalna armija nemo mogućnosti za realan uzmak buduću da nije imala nikakav realan plan da bi ga mogla eventualno minimalizirati.

Boris Bakal

U Amsterdamu je 13. 10. 1991. osnovano udruženje *Mi za mir* na inicijativu *Ženskog mirovnog pokreta* i *Pokreta za ljudska prava*. U njemu djeluju pripadnici raznih naroda s jugoslavenskog prostora i drugi koji žele pomoći. Ciljevi su mu:

- kraj rata u Hrvatskoj i zaustavljanje širenja rata i nasilja na druge dijelove Jugoslavije
- pružanje savjeta, informacija i drugih vidova pomoći pri rješavanju statusa žena i muškaraca koji su došli u Nizozemsku u potrazi za realizacijom ljudskih prava odbijajući sudjelovanje u ratu
- ostvarenje osnovnih ljudskih prava, naročito slobode govora i nezavisnosti medija u Jugoslaviji
- širenje svijesti o besmislu rata i mržnje.

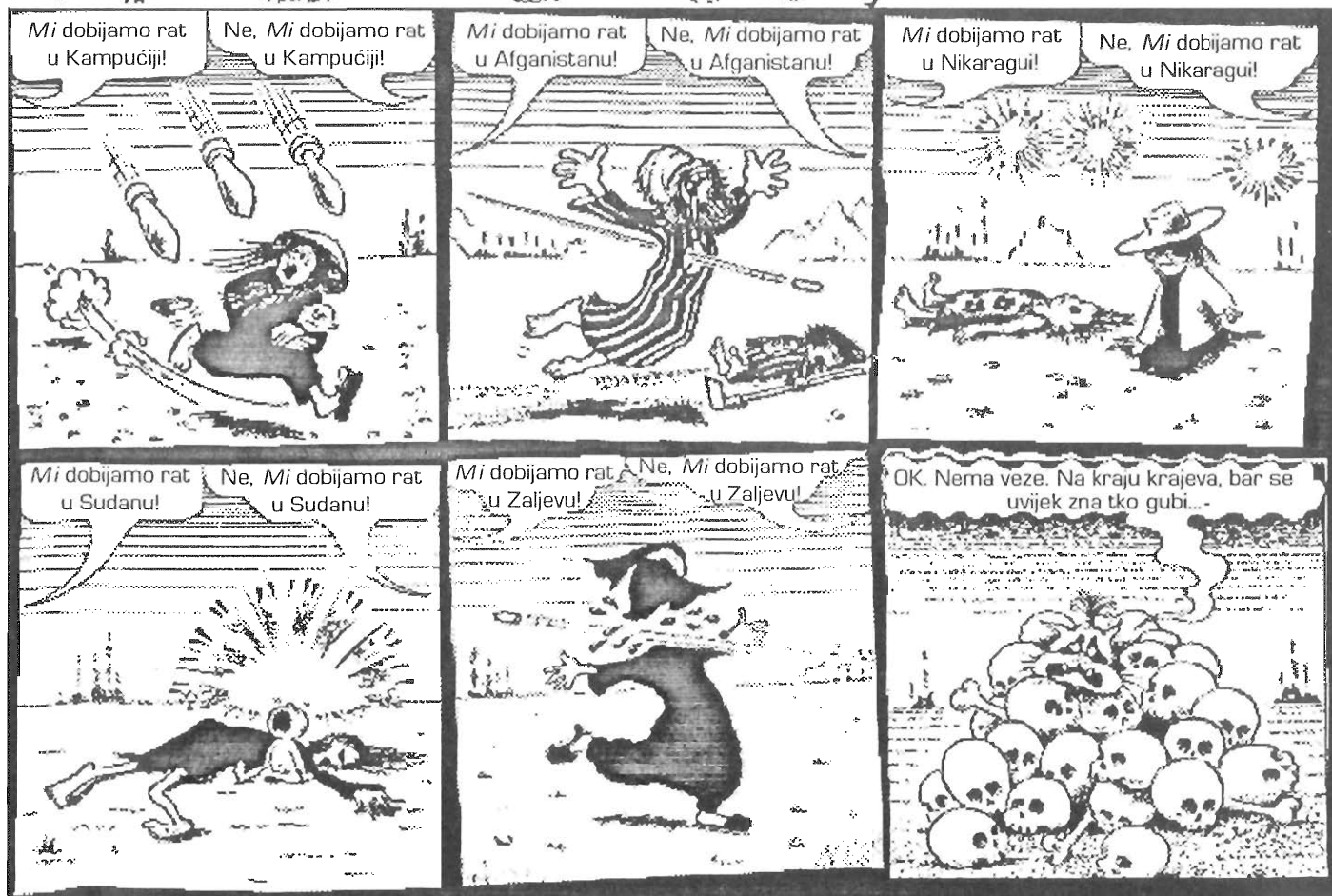
fax: +3120-6652422

tel: +3120-6229954

P.O. box: 4920 1009 AX Amsterdam

WILDCAT za ARKzin

by Donald Room

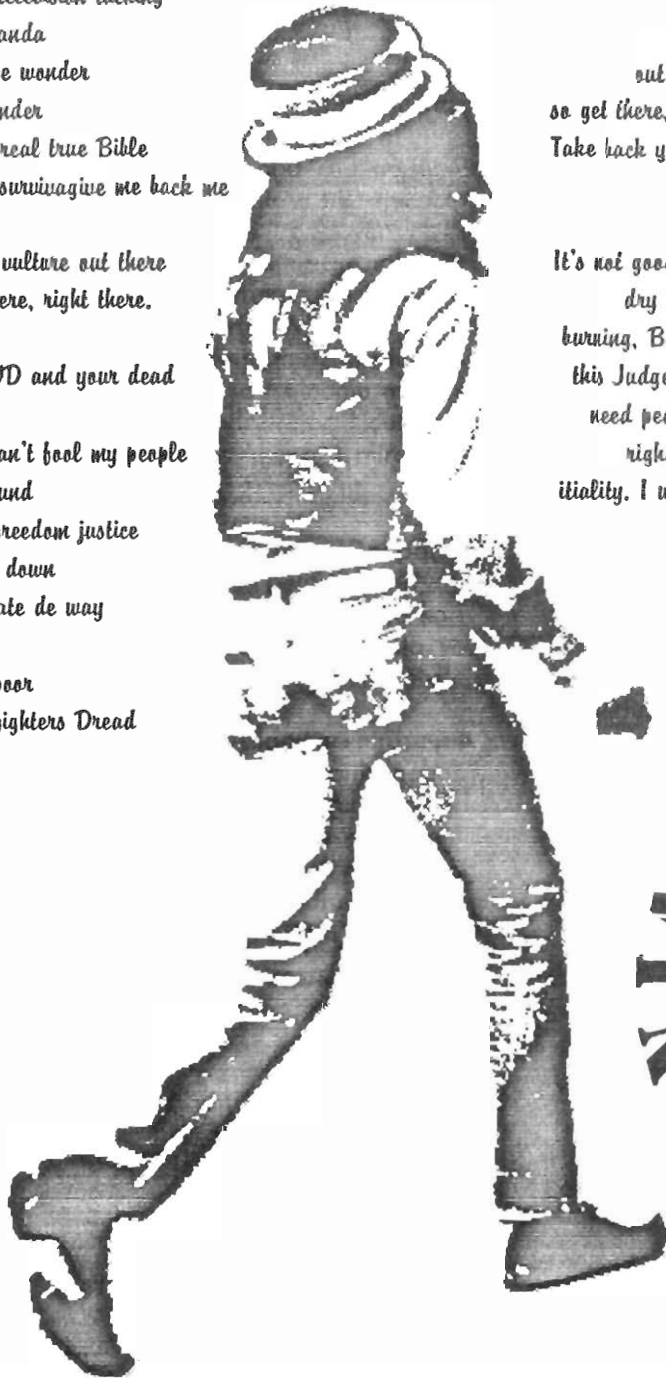

NO POLITICIANS

No politician can't round here
 all politicians stay far from here
 cause politicians dem just no care
 listen politicians rebel youth din't fea
 get there
 stay there, right there, out there.

You come pon de television talking
 spreading propaganda
 causing I and I be wonder
 w' happen over yonder
 give me back me real true Bible
 it is a matter of survivage me back me
 real true culture
 I know you are a vulture out there
 get there, stay there, right there.

Take back your VD and your dead
 god
 look politicians can't fool my people
 we don't you around
 what we seek is freedom justice
 breaking barriers down
 we will not tolerate de way
 you segregate
 de rich from de poor
 we are peaceful fighters Dread

UNITERS

move right out de door and get there
 stay there, right there, out there.

Look politicians de people dem
 hungry

look politicians de
 blind must

see

look politicians Lion head

run free

out there

so get there, stay there, out there.

Take back your VD and your dead god.

It's not good to travel today, neighter to cross the ocean, desert's so
 dry water thirst kill you. Babylon is falling, yes, Babylon is
 burning, Babylon's wailing, Babylon is trying to find a solution. In
 this Judgement day I'n'I coming from the cold to say - I'n'I don't
 need peace, I'n'I need equal rights and justice. I'n'I speak about
 rights. So, let me take me wisdom weed, iishence of spiritual
 itiality. I will dubbing inna Jah Jah riddim. Don't involve Rasta in
 Babylon say. Yes, I'n'I feel irie. DREAD I.

Priprenili: GONG FOUNDATION

